રસીક ઉપદેશ માળા.

ભાગ ૧લો.

છંદ, રૂક્ષમણી હરણ તથા સુદામા ચરિત્ર વગેરે.

બાળકજનોને માટે કાવ્યમાં

રચનાર
હરકીશનદાસ હરગોવનદાસે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર
શીવલાલ ધનજી

સુરત દેશી મિત્ર પ્રેસમાં
કાશીદાસ ભગવાનદાસે છાપી

સંવત ૧૯૫૮ સને ૧૯૦૨

કીમત રૂ ૦-૨-૬

રસીક ઉપદેશ માળા.

છંદ. ૧

અહો ગણપતી, માહારી અલ્પ છે મતી;
હું વારવાર, ગાવા છંદ રમાપતી.
હરહર શંભુ તાતજ જેહેના, ઉમીઆ જેહેની માત;
રહ્યું આયુધ ફરશી કરમા, છો જગમા વીખ્યાત. અહો ગણુ. ૧
લીધા શીંદુરે અંગ લેપન, ઉર શેવંત્રા હાર;
શંશાર સૌ સેવી રહ્યા, થાઓ મુખકપર અશવાર. અહો. ૨
નમી નમી સ્તુતી કરૂં જેહેને, શરપનું ઉપવીત;
ધામું દીલમા એક દંતને, ગજ શુંડ શોભીત. અહો. ૩
સર્વ કાર્યમા પેહેલી પુજા, મોદીકનું ભોજન;
હરતા શંકટ ભગતો કેરા, આપે દુઃખ ભંજન. અહો. ૪
રહી હાજર એ શુધી બુધી, શીધ્ધી વીનાયક નામ
ગોવીંદના ગુણ ગાવા ઇચ્છું, કરો શેવકના કામ. અહો. ૫
વંદુ માતા સરસ્વતી, શારદાને લાગુ પાય;
નહી રહે એવી દયા મુજને, હરીછંદ ગવાય. અહો. ૬

હાલીઆશેરીના નવાપરાની સુરત મધ્યે વાશ;
સર્વ શાહાસ્ત્રનો શાર, હરી ગુણ ગાય હરકીશનદાસ. ૭
હરગોવનદાસ પીતા હમારા, પુર્ણ કીધા છંદ.
અઠાવનના અશાડ સુદ બીજને વારજ ચંદ

છંદ. ૨

નમુ નમુ પરીબ્રહ્મ અખંડ અવીનાશી નીરંજન,
નમી ત્રણ સ્વરૂપ કરૂ સ્તવન;
નમુ રમાપતી ઇશ અનંત અંગ પોઢે નારાયણ,
શકતી નીજ શદા શેવે ચરણ;
નમુ કૃષ્ણ વ્રજચંદ બલદેવ દેવકીજીના તન,
નમી ત્રણ સ્વરૂપ કરૂ સ્તવન; ૧
ધરયો પૃથ્વી અવતાર હરી તમે, નીજ દાશ કારણ,
કર્યું તમે દુષ્ટનું શંહારણ;
દયા નીધી તમે દેવદેવાધી અધમ ઓધારણ,
પ્રભુ તમે છો જગત તારણ;
હુ અલ્પમતી અજ્ઞાની નમી નમી કરૂ તમારૂ સ્મરણ,
નમી ' ત્રણ સ્વરૂપ કરૂ સ્તવન; ૨
જેવો તેવો હુ દાશ તમારો, ગુણ હીણ મતીમંદ,
સાહાય થાવોને શ્રી વૃજચંદ;
આપો બુધી અવીનાશી આપે, રચાયા પ્રેમથી છંદ,
ગુણ ગાઇને પામુ આનંદ;
બંશીધર ધનસ્યામ સ્વરૂપ ઘડી ઘડી કરૂં નમન,
નમી ત્રણ સ્વરૂપ કરૂ સ્તવન: ૩
તમ કૃપાએ છંદ રચાયા, શ્રોતા વકતા કાજ,

ભુલ ચુક કરજો તનથી તાજ;
વીશ્વપતી વીશ્વનાથ, હણાવ્યો કોરવનો શમાજ,
સતી દ્રૌપદીની રાખી લાજ;
દયા કરી હરકીશનને તમે રાખી લેજો શરણ,
નમી ત્રણ સ્વરૂપ કરૂ સ્તવન; ૪

છંદ ૩.

શુણો શુણો, શુણો શુણો અરજ કરે દેવરૂશી અપારે,
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેહેવાતો ભારે;
ધરયુ રૂપ, ધરયુ રૂપ, ગાયનું, પ્રથ્વી કાંપે છે તંન,
આવી પ્રજાપતીની પાશ કરે રૂદંન;
ગયા રામ, ગયા રામ નથી શહીત નીજ વતંન,
ભુ ભાર ઉતારયો દઇત્યો કરી પતંન;
પછે દુષ્ટ, પછે દુષ્ટ, દઇત્યો અવનીપર કરતા વધંન,
પીડે હરી ભગતને ભાગે રૂશીના જગંન;
શીશુપાળ, શીશુપાળ, શાલ્વ પુંડરીક દુરીયોધન,
દંતવક્ર જરાશંન, નરકાશુર કાળજવંન;
થાય લોપ, થાય લોપ, ધર્મનો કેમ ચાલે શંશારે,
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેવાનો ભારે; ૧
બાણાશુર, બાણાશુર, કંશ બક પ્રલંબ ઘણા બલવાન,
પીડે બ્રાહ્મણ ગઉને દેવ, ધરી અભીમાન;
કરે હીંશા, કરે હીશા, દુષ્ટ દુરીજન થઇ બલવાન,
યજ્ઞ યાગ થયા સૌ બંધ થાઓ શાવધાન;
ધર્મક્ષીંણુ, ધર્મક્ષીણુ, વશુધાનુ આક્રંદ શુણીને કાંન,
સર્વે દેવરૂશી આવ્યા પ્રજાપતીને સ્થાન;

બ્રહ્મા ઇંદ્ર, બ્રહ્મા ઇંદ્ર, મરૂતયમ અગની મેહેલી અભીમાન,
વરૂણ, રૂદ્ર, ગણ, આદી આવ્યા દેવ મહાન;
ભેગા મળી, ભેગા મળી, કહે આનો શું કરવો વીચારે,
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેહેવાતો ભારે; ૨
આ દુઃખ, આ દુઃખ, મોટુ છે કોહોની આગળ કહીગે,
ચાલો હરીની પાશ સહુ ત્યા જઇએ;
પછે અવની, પછે અવની, શાથ અમર ગણ શરવે લઇએ,
શીવ બ્રંહ્મા આદેક્ષીર શાગર ભેગા થઇએ;
જ્યાં વશે, જ્યાં વશે, નારાયણ તન મન અરપી દઇએ,
એનો મહીમા મોટો જીભ્યા શું વરણી રહીએ;
આવ્યા આવ્યા, આવ્યા આવ્યા, પોઢ્યા છે અનંતરૂપને શાહીગે, ઢયા,
શીર શસ્ત્રહ ફણાનું છત્ર, શાંત રૂપ તહીયે;
ઘનસ્યામ, ઘનસ્યામ, ચતુરભુજ ચતુર ધરયા હથીયારે,
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેહેવાતો ભારે; ૩
શોભે મુગટ, શોભે મુગટ, કુંડલ મુક્તા વૈજંતી માલ,
કટીમેખલા બાજુબંધ, પીત વસ્ત્ર રશાલ;
કોટી મદન, કોટી મદન, સ્વરૂપ ચૌદ લોક તણા ભુપાલ,
સેવે અનંત શાક્તીની સ્વામી લક્ષ્મી શદા કાળ;
હેવા ક્ષીર, હેવા ક્ષીર, સમુદ્ર ત્રઠ આવ્યા સર્વ તત્કાળ,
ગદ ગદ કંઠે કહે રક્ષા કરો દયાળ;
ભુ ભાર, ભુ ભાર, વધ્યો, થશે સ્રષ્ટીના શા હાલ,
કર્મ બંધ ધર્મનો લોપ લોને શંભાલ;
પીડે દઇત્ય, પીડે દઇત્ય, સ્તુતી કરે છે વારમવાર,
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી સેહેવાતો ભાર. ૪

જય જય, જય જય, બ્રહ્માંડપતી આપે જગદીશ,
અજીત આનંદ રૂપ, અચલ શર્વના ઇશ;
ભક્ત કાજ, ભક્ત કાજ, ધર્યા અવતાર તમો ચોવીશ,
પાડે છે શુર મુની દઇત્યો ફરી ચૌદીશ;
પુર્વે દત્યો, પુર્વે દત્યો, તણા છેદયા ઘણા શીશ,
શુ ભાર ઉતારેથી મલી છે તમને આશીશ,
હેવી અમર, હેવી અમર, તણી વીંનતી શુણી ચડી રીશ;
ધુંની ઊઠી સાગરથી દુષ્ટોને હું મારીશ,
નવ ડરો, નવ ડરો, મથુરામા લઇશ અવતાર;
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેહેવાતો ભાર, ૫
કૃષ્ણ રૂપ, કૃષ્ણ રૂપ, ધરીશ થાશે શેશ શંકર રાણ;
આ લક્ષ્મી થાસે રૂક્ષ્મણી, નગરી કૌડંન,
શર્વે દેવ, શર્વે દેવ, યાદવ ઘર પ્રગટો રાખી શુધ મન;
રૂશી થાઓ વછ ચારીશ, ગોકુલ વ્રંદ્રાવન,
ઉપ દેવ, ઉપ દેવ, શૌ થાવો ગોપ રાખીશ હું મગન;
નીગમ રૂચા, ગોપી જુથ થાઓ કરીશ પ્રસંન,
વેદ માતા, વેદ માતા, જશોદા જ્ઞાન પ્રકાશ નંદ પાવન;
જયા ગણિસ્રુતી રૂપ, કરીશ ચરીત્ર નહી નુંન્ય,
થાઓ પૃથ્વી, થાઓ પૃથ્વી, તમો શતભામા હું થઇશ ભરથારે,
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેવાતો ભારે. ૬
કામદેવ કામદેવ પધુમન બ્રહ્મા અનીરૂધ જાણુ,
યમ વીદુર ધર્મ યુધીસ્ટીર રૂપ પરમાણુ;
અશ્વનીકુમાર, અશ્વનીકુમાર શેહેદેવ નીકુળ વઇદરાજ હેધાણુ,
અગની દ્રષ્ટ દુંમન દ્રુપદ વેર શંતાન;

દ્રોણાચાર દ્રોણાચાર બ્રેસ્પતી વસુ ભીસ્મને માન,
તેજ સુર્યનુ પ્રગટશે કરણ માહા પુન્યવાન.
વાયુ ભીમ, વાયુ ભીમ, ઇંદ્ર અરજુન ઘણા બળવાન,
પારવતી દ્રુપદ ઘેર દ્રોપદી શંતાન
એમ દેવ, એમ દેવ, સર્વ અવતરો ન લગાડો વારે;
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેહેવાતો ભારે, ૭
હુએ પણ, હુએ પણ થોડા દીવસમા આવુ જટવારે;
હરખ્યા દેવ સુણી શાસ્ટાંગ કીધા નમસ્કારે,
નીજ લોક, નીજ લોક ગયા દેવ, આનંદ અપરંપારે;
ધરી ધીરજ વરતી રહો ત્યા જે જે કારે,
હરી આપે હરી આપે પ્રગટ થયા વસુદેવને દુવારે
ગયા ગોકુળ જશોદા નંદ તણા દરબારે;
કરી લીલા, કરી લીલા, રાજી કીધા, ગોપ વ્રજનારે,
અધરમી દૈત્યો સર્વેનો કીધો શંહારે;
રચ્યો છંદ, રચ્યો છંદ, હરકીશન શંક્ષેપમા વીસ્તારે,
કહે પૃથ્વી મુજથી નથી શેવાતો ભારે. ૮

છંદ. ૪.

આ એ વીશ્વાધારે, ગોકુળ પ્રગટે અવીનાશે,
શાથ ગોપી ગોપશમાજ, પ્રભુ શાથ ગોપી ગોપશમાજ;
કરવા અધરમી નાશે, કરવા અધરમી નાશે,
કરે બાળ લીલા દેખી નંદ જશોદા હરખાએ;
આ એ ગવાળ બાળ હીલમીળ, પ્રભુ. રમત રમે છે ત્યાએ રૂડી,
હરખે ગવાલન નીરખી સ્યામ છબી મન માહે,
આનંદ ઓચ્છવ નીત નીત, પ્રભુ. ગોપી મંગલ ત્યા ગાએ ગોપી.

ઝુલ.

એમ કરતા નાથ મોટા થયા ગોપ શાથે જઇ ચરાવે ધેન,
ખાંધે કામલી હાથ લાકડી લઇ, મુખથી બજાવે બેન;
ઉર બનમાલે મોરમુગટ સુરજ શંમ ભાશે, શાથ ગોપી ગોપ. ૧
હતો દ્રહય મુનામા આવી રહ્યો ત્યા કાલી, વીશ જવાલ નાખે ચોપાશ,
નાંખ્યું વનપર જોલી નાંખ્યુ; પ્રભુ;
વીશ રૂપ થયું જલ, પીધાથી જાય પ્રાણુ ચાલી,
વીશ લેહેર જાએ આકાશ, પ્રભુ, નાખે જીવ જંતુ બાળી, નાંખે.

ઝુલ.

ઉડતા પંખી પડે આકાશથી, વળી મરે પશુ અનેક,
એમ હીંશા થાય છે અતી ઘણી, જેનો ગણુતા ન આવે છેક;
ભંય ઘણો નહી કાળી વરતાવી રહ્યો છે ત્રાશે શાથે. ૨
રહ્યા ઘેર હલધર, ગયા ધેનુ ચરાવતા દુરે;
આવ્યા કાળી દ્રહને તીર, પ્રભુ. ગ્રીશમ તપે જ્યા પુરે, ગ્રીશ.
પીડા આશ ઉતરશે, પીધુ પાણી પેટ ભરપુરે;
ચહડયુ વીશ, હળાહળ ત્યાય, પ્રભુ. ગાય ગોપ સહુ જુરે, ગાય.

ઝુલ.

અમૃત દૃષ્ટી કરી વીશ ઉતારીઉ, ઉઠયા ગાય ગોપાળ,
નીર શુધ્ધ કરવા ઇચ્છા કરી, નાથ ચઢયા કદંબની ડાળ;
પડયા વાલી કછોટો, કીધો કાળી દ્રહમા વાશે. શાથ ગોપી. ૩
જાણે મદગલ માહાલે, ઉછાલી રહ્યા છે નીરે,
ક્રોધે આવ્યો કાળી નાગ, પ્રભુ. ચુડ ભેરવી શરીરે, ચુડ;
દેખી ગોપ મંડળી, થયા વ્યાકુળ ન રહી ધીરે,
શાય માન શુકન વ્રજ માહી, પ્રભુ. શોચ કરે આંહારે, શોચ.

ઝુલણ.

નંદ કહે જશોદાજી સુણો, ક્રષ્ણ વન ગયા એકલા આજ,
બલદેવ શાથ ગયા નથી, શું જાણુ હશે ત્યાં કાજ;
થાય ફીકર ઘણેરી, જઇ કરીએ ત્યાં તપાશે, શાથ ગોપ ગોપી. ૪
આવ્યા જમુના તીરે હલધર જશોદા નંદે,
જો આ ચુડ વીંટેલા શ્યામ, પ્રભુ. કરવા માંડયુ આક્રંદે કરવા,
માડયુ પડવા જમનામા, ગોપ ગોપીનો શાથ.
ધીરજ આપવાને કાજ, પ્રભુ. અંગ પુષ્ટ કીધુ મુકંદે અંગ.

ઝુલણ.

સૌને ધીરજ આપી હળધરે કહે શ્યામ છે ઘણા બળવંત,
શકળ બ્રહ્માંડના ઇશ્વર એ છે, હવડા આંણશે નાગનો અંત;
ન પડયા કાંઇ જલમે આવ્યો સઉને વીશ્વાશે, શાથ ગોપી ગોપ શમાજ
ક્રષ્ણ વધ્યા શરીરે, તણાયુ અંગથી છુટયો ભુજંગે;
પદ પ્રાહાર કીધા છે શીશ, પ્રભુ. રીજ્યો ગોપનો સંગે રી.
જુવે દેવ વીમાને, ગાન્ધ્રવ બજાવે મ્રદંગે;
કીનર અપછરા લોક, પ્રભુ. ગાવે છંદ ઉમંગે, ગાવે.

ઝુલણ.

કુદીવળા નાથ સઉ ફેણપર, ભાંગી નાખ્યુ નાગનું બળ,
રૂધીર સુખમાથી વહે, નાગ કરે ઘણુ ટળવળ;
કર્યું દમન નાથે, આવી નાગણી હરીની પાશે, શાથ ગોપી ગોપ. ૬
ચાકરયો નાંખી વીશ જવાળે, નાગણુ કહે દયા તમે લાવો,
આ બાળક છે તમ શરણ, પ્રભુ દીન જાણી બચાવો; દીન.
અધરમીને દીધો દંડ, રક્ષા કરી શૌભાગ શોહાવો,
દીનબંધુ તમે છો દયાલ, પ્રભુ. ભગત વત્શલ કાહાવો; ભગત.

ઝુલ.

કરી નમન કહે નાગ કરગરી, કરો હરી હમોપર મેર, મેર.
સુણી વીનતી નાગ નાગણ તણી, હમને છે ગરૂડ શું વેર;
ગરૂડ ન મારે હમને, કરો અનુગ્રહ જાણી દાશે, શાથ. ૭
માહ ભાગ્ય કાલીના, મસ્તકે અડયા પ્રભુના ચરણ,
દુષ્ટભાવ થયો શઉ દુર, પ્રભુ. પુજ્યા અશરણ શરણ પુ.
કરે વીનતી નાગણી, અંતરજામી સ્યામવર્ણ;
દયા કરી આવ્યા માહારાજ પ્રભુ. મીટયા જન્મ ને મર્ણ,
નાગ નાગણે સ્તુતી કરી ઘણી, સુણી પ્રશન થયા છે સ્યામ;
જારમણીક દ્વીપ અધુનાશાગર વીશે, નીર શુદ્ધ રહે આ ઠાંમ
ભય નહી ગરૂડનાં, પદ અંકીત છાપ પ્રકાશે, શાથે ગોપી ગોપ. ૮
કરી નાગે પ્રદક્ષણા શાષ્ટાંગ નમ્યાં ત્યાં પાએ,
દેજો ભગતી શદા અવીચલ પ્રભુ. ચાલ્યા રમણીક દ્વીપ માહે. ચા.
નાથ નીકલા દ્રહથી મળ્યા હલધર માતપીતાએ,
રહી રાત વાશો દ્રહતીર, પ્રભુ. લાગ્યો દાવાનળ ત્યાય.

ઝુલ.

અગન ઝાળથી વ્રુજવાશી શઉ, ત્રાહે ત્રાહે કરતા મુખ,
અગન આચમન કરી ગયા, મટયુ વ્રુજવાશીનું દુઃખ;
મહીમા નાગ દમનનો, ગાય હરકીશન ઉલ્લાશે. શાથ. ૯

છંદ. ૫.

સુનો કનઇયા, મારગ મઇયા, મરોડો બઇયા, કાયકુ હમારી,
ફુટેગી મટકી લાજો મે અટકી, જાઓને શટકી, કુંજવીહારી. ટેક.
ભીજેગે ચીરે, સ્યામ શરીરે, નણદીકે વીરે, લડે ગે હમકું,

પાલવ છાંડો, ન કરો હઠોડો, છુટયો અંબોડો, કહેતી હે તમકુ છુટયો;
રખો અબ્જાદે કરો કયુવાદે, નીકાલો શાદે, ન ગણો શરમકુ,
હમ નહી ડરેગે નંદકુ કહેગે, ન શરમ રહેગે, બરાવો કયું હમકુ;
ઉમરમે છોટા, બોલે કયું ખોટા, ન ચડયા કશોટા બોલો વીચારી, ફુટેગી ૧
કહે કીશંને, સુણો ગ્વાલંને કરતી થન થને તુજે ના છોડુ,
રહેતી બહેકેલી, મદે છકેલી, દેખે મે ઘેલી, કયુ બોલે કહોડુ. ટેક.
છોડ અભીમાને, હો જાવે સ્યાને, દે મહીડે કે દાણુ કયુ રેહેતી શીર પટકી:
રખને તું ઝટ ઝટ, કરતી કયું શટપટ, બોલે કયું અટપટ રેહે કલેજે
ખટકી,
જોબનકા જોરે, કરતી હે શોહોરે, દાણુ તું ચોરે, યા રહેગી તું લટકી;
દાણુ મે લઉગા, જાને ન દઉગા, મુખશે મેં કહુંગા, લાગેગી ચટકી,
સ્યાની તું રહેને, જલદીશે દેને, બોલે ઓર વેંન, બહ્યાં મરોડું. ૨
સ્યા કયુ કોપી, કહેતી હે ગોપી, કયું રહયા અટોપી, મચાતે હે જંગે,
કહુંગા મે કંસા, કરેગા દંશ, રખતા અટરંશ, રહેગા ન રંગે;
કયકે તું દાની, એકેલી જાણી, ચુનર તાણી, હો અડબંગે,
નંદકે છોરા નીકટ નીઠોરા, કરતા કયું શોરા, રખતાની ઢંગે,
દઉંગી મે ગારી, જાઉંગી ન હારી, રહુંગી લજારી, કુલકુ વીચારી ફુટેગી. ૩
આઇ કુલવાળી, પીરેમતવાલી, જાયગી કયાં ચાલી, મુજે ના જાને,
રીત ન ચુકુ દાણુ ન સુંકું કહેતા હું ફુંકુ કયુ કરતી તોફાને;
હમકુ ડરાતી, કરતી શહરાતી, ઢોંગ મચાતી, ઓ ગઇ દીવાને
કયા કરેગા કંશા, રખતા હે અટરંશા, નીકાલુંગા વંશા, રહેગા નછાને;
છંન છંન કરતી થીર નાહીં ઠરતી, હમશે નહી ડરતી, પટકા શીર,
તોડુ. રેતીં. ૪
નંદકે છઇઆ, અકલ ગઇઆ, શાન ન રહીયા, ગઉ કે ગોવાળે,

કીશકા હે રાજે, કરતા અકાજે દીલમા ન લાજે, કરતાની ખ્યાલે;
ફેડે ન પડીએ, ચોવટે ચડીયે, અમકુ ન અડીએ, છોટે હો બાલે,
બોટીના થાના, મારગ જાના શીધા રહો કાંના હોયગા બે હાલે;
નહી રાજ તુંમારા, નંદદુલારા, રખો વીચારા, દેવમોરારી, ફુટેગી મટકી. ૫
દાણકી ચોરી, કરતી નીઠોરી, ભુલાદઉ તોરી, ખોડ એ આજે,
શીશ ચડાવી મહીડું તું લાવી પંજેમે આવી, નીકાળુ મેદાઝે;
રાજકી બાતે, દીલમે નીઆતે, લગી ઝકાતે, હુકમ ત્યાં બાજે,
મે ગોકુળકા રાજા, બોલે કયું ઝાઝા, રખતી નહીં લાજા, તુજેના છાજે;
જાયગી કયાં દોડી, હમકુ વખોડી, હાહીરકી છોડી, બોલને તું થોડુ.
રેતી. ૬

બાખણ કે ચોરા, ચરાતે ઢોરા, કરતા હે શોહોરા. હુવા દીવાના,
નાર પરાઇ, દેખી તે હાંઇ આએતું ધાઇ કરતા દીંગાના;
સુખશે મે કહેતી, હોયગી ફજેતી, દાણ ન દેતી, કયું રહા લોભાના,
આહીરમેં શરશી, નહી તેરેશે નરશી, નેનોમે વરશી રહા મનમાંના
પીતમ પ્યારા, રહેના ન ન્યારા, રહી તુમ શેહારા, દાશી તુમારી.
ફુટેગી. ૭

પ્રેમમે પડયા, ગોપીકું અડયા, ઉતારા મહીડા શીર ઉપરશે
આપને પીયા ગ્વાલ કુદીયા, ગોપી હો ગીયા, રાજી ભુધરશે;
ભગતીમે પુરે, સત્યે મે શુરે, હંકારશે દુરે, રહેશો તરશે,
કે હરકીશનદાશે, પ્રેમથી ગાશે, પાતીક જાશે મહે ફંદ કરોડું.
રેતી બકયા. ૮

છંદ. ૬.

ક્રષ્ણું ચરીત્ર ધરજો મન શુણતા મીટ જાય આવાગવન ક્રષ્ણ,
ગોપ ગઉ વછ લીધા, શાથ ચાલ્યા વનમાં ગોકુલનાથ;

ઉર બનમાં લકુટીઓ હાથ મોર મુગટ ધરીઓ છે માથ,
આવ્યા છે, મુંજાવટ વંન સુણુતા. ૧
તીવ્ર કાંટા પગ ભોકાઇ રહ્યા, તડકે દાઝાને દુખીયા થયા,
દેખાય નહી ગોપના તંન, સુણુતા. ૨
રામ કૃષ્ણ આ દેવ ન માહે, મેહેલી ગૈને શોધવા જાય,
ગૌના પગલે પગલે પલાય, ચાલે ઉતાવલા શ્વાસ ભરાય;
લાગી ત્રશા તપે રવીથી તંન, સુણુતામાં જાય આવાગવન. ૩
ગૌ ગોપ પામ્યા બહુ કષ્ટ, મુંજાવટનો મારગ ભ્રસ્ટ,
કરે શોહોર બકોર નદીઠા દ્રષ્ઠ અરે, પ્રભુ ક્યાં થયા અદ્રસ્ટ;
શુકા વનમાં લાગ્યો અગન, સુણુતા મટ જાય. ૪
શારથી સ્વાહા પતીનો જેહ, પ્રગટયો તે શમે વનમાં તેહ,
લાગ્યો દવ જવાળ લાગી એહ, ગયા મેહેલી કેમ રેહેશે દેહ;
શાહાય કરોને જુગજીવન, સુણુતા. ૫
ચૌદીશ દાવાનલનો કોપ, થયા ભયાતુર ગૌને ગોપ,
પ્રલેકાળ થાય સૃષ્ટી અલોપ, હેવો માડયો અગનીયે કોપ;
ધાઓ ધાઓને નંદ નંદન, સુણુતા. ૬
આવી કૃષ્ણ કહે મીચો લોચંન, ભય નહી કાંઇ ધરશો મંન,
મીચી નેત્ર કરતા સ્તવન, સ્વાશે અગની ખેંચ્યો મોહંન;
પોહોલું મુખ કરી કીધું આચમન, સુણુતા. ૭
વીશ્વરૂપ જે સરવની કાએ, વીશ્વાનર જેહેનું મુખ કેહેવાય,
તે વંન્હી પીધો જદુરાય, ગઉ ગોપ બચાવ્યા ત્યાય;
માયાપતી આપે નીરંજન સુણુતા. ૮
ગૌવછ સરવે ગોપાલ, મેલ્યા ભાંડી રવન તતકાલ,
ગૌ આદે શીતલ થયા ગોપના બાળ, અગનીથી બચાવ્યા દયાળ,
ગોપ આદે શઉ કહે ધન ધન, સુણુતા. ૯

શાયંકાલે સુંદર સ્યામ, ગૌવાલી આવ્યાનીજ હામ,
વેણુ શબ્દે મોહોયું ગોકુલ ગાય, સુણજો ચરીત્ર થઇ નીકાય
ગાસુ ચરીત્ર હરકીશન, સુણતા મટ જાય આવાગવન. ૧૦

છંદ. ૭.

ધન ગોપ ગૌ ગોપી જનને, હરી ચરણ મન રમી રહું,
ધન જશોદા ધન નંદજીને પુત્ર ભાવે સુખ મળ્યુ બહુ. ટેક
ધન ગોકુળ ગામ ધન વંદરાવદ, ક્રીડા કરે હરી ત્યા જઇને,
વશંત શરીખો ગ્રીશમ શોભે, રહ્યા છે નવ પલવ થઇને;
ફલ ફુલ તરૂ છાંયા શીતળ, ગીરી ઝરણ જાય વહીને,
બેહે શુગંધ ભમર લે પ્રીમળ, નાચે મોર કલા કરી થઇ થઇ ને.

ઝુલ.

ગ્વાલ બાલ હલીમળીને ગાવે, મોહનજી મુખ વેણુ બજાવે,
રાગરાગણી તાન મીલાવે
થઈ થઇકાર કરી નાચે વનમા, જીવ્યાએ શું જાય કયુ. ધન- ૧
મોર પીછ શીર મુગટ ધરીઓ, કુંડલ ઝલકે કાનો મહી,
ગુંજા માલ, અંગ ધાતુ, ભુશણ બંશી મુખપર બજી રહી;
કેશવ બળરામ મલ્લ જુધ રમે, ફરે ફુદડી હાથો હાથ ગ્રહી,
કો રમે રમતા આંખ મીચામણા, પશુ ચેસ્ટા કરે ભેગા થઇ;

ઝુલ.

કરી હીંડોલા તેપર બેશે, જુલે સ્યામ ત્યાં નટવર વેશે, ગોપ ઉછંગ
યા શીશજ દેશે,
ચરણ ચાંપેકો પવન નાખતા ક્રીડા કરે હરી શંગ સહુ. ધન. ૨
ગીરીકુંજ સરોવર મારમી યમુના તીરથી ગયા ગોવરધન,

આવ્યો અસુર એક પ્રલંબ નામે ભળ્યો જઈ જ્યા ગોપના તન;
ગૌ ચારતા ગોવાલ વેશને જાણી લીધો છે જુગજીવન,
થઇ અજાણ્યા ઘોડા ચડામણી રમત માડી રહ્યા વ્રજજના.

ઝુલ.

ગોપ ટોલા બે શરખા રહ્યા છે. એક બલદેવ એક કૃસ્ન કહ્યા છે,
એ ટોલા બે નાયક થયા છે,
બાંધી મરીયાદ ભાંડી રવટની, હારયાને પીઠપર રહેવલું. ધન. ૩
જેનો વારો આવે તે વહી જાય જઈને મુકે ભાંડીરવટ,
ઝીત્યુ બળદેવજીનું ટોળું, કૃષ્ણ ટોળાને કહે છે ઝટ;
થાઓ ઉતાવલા અમ ટોલાને, પીઠ પર ઉચકી લ્યોને પટ,
ઝીત્યા ને તો મદ ચડીઓ છે, હયો ઉચકી તમે શોઉ શટ શટ.

ઝુલ.

ઝીત્યું રામ ટોળુ રહ્યા જુક્તા, કૃષ્ણ ટોળાપર ભારજ મુકતા
કૃષ્ણ આદે સૌ ગોપ ઉંચકતા
લઇ પીઠપર રામ ટોળાને, વટ આગળ તે આવી ગયું. ધન. ૪
સુદામાને વહે છે વીઠલ, ભાવ રહો છે મનમાપુર.
વૃશભને ભદ્રસેન આદે, બળદેવને પ્રલંબ અશુર.
ભય ઘણી કૃષ્ના મનમાં ભાંડી રવટથી ગઓ બહુ દુર.
પછે પરવત શમ ઉંચો થઓ છે. બલદેવ મારી કરવા ચુર.

ઝુલ.

બલદેવજીએ લીધું જાણી, મારી મુકી શીશ અશુરને તાણી
પડયો પ્રથવી રહ્યા દેવ વખાણીઃ
પામ્યો મોક્ષ બલદેવને હાથે, હરકીશન હરી દીલ ચાહ્યું ધન.

છંદ ૮.

માંન મોટંમમે ગયો તણાઇ, હંકારશે કરતા તુંતા.
સ્વારથ કી સબ દુનીઆ હો ગઇ, લોભ રહા દીલમે ખુતા.
ત્રીગુણ માયા નારાયણની, જીશમે પ્રાણી કરે મથન.
માત તાત ભ્રાત ઓર ભગની, પુત્ર મેરા હે જેશે રતન.
પેડી મંદીર ઝરૂખા માળીઆ, ઝલકી રહા દેખ ગઓ ગગન.
રંગએે રંગી વાહન ગોડા ચલે જડપ જેશે વેગ પવન.

ઝુલ.

બગ બગીચા ફીર ફીર દેખે, ખીલે ફુલ સુગંધ અ લેખે.
આરામ ચેક શુખ માનેવી શેખે.
ગોવીંદ ગુણ ગાયા નહીં મુખશે, કીયા વેરી શીર જમદુતા સ્વાર ૧
અનાથ આએ ગ્રહસ્થ દેખકે, કહે ચલ નીકળજા આ ફરતા,
દયા દીલશે દુર રહી હે, પર નીંદા મુખ ઓચરતા;
પરધનપર ત્રીયા દેખકે, ફાટે નેને દષ્ટી કરતા,
કામ ક્રોધમે રહે ગુથાઇ, હરી નામ નહી દીલ ધરતા.

ઝુલ.

માતપીતા શબ મેરા કહેતા, ગુરૂ જ્ઞાન ગુરૂશે નહી લેતા, માયા
ઘોર અંધારમે રેહેતા,
આશા રહી પઇશેકી દીલમે, જાય પુજે ભઇરવ ભુતા. સ્વાર. ૨
કહેતી માતા પુત્ર દેખકે, નીશ દીન રહા અંતર ઠરતા,
પીતા કહે મેરા પુત્ર બડા હે, ઇનકે આગે શબ ડરતા;
વાશ કીયા ત્રીયા રૂદીયાયે, પ્રેમ વશ રહા અનુશરતા,
ભગની બોલે મીઠે સ્વરશે, દેખ નેના અમી જરતા.

ઝુલ.

પાપ પુન પીછાના નહી હે, આશા ત્રસ્ના શબ દુર થઇ હે,
મનકી તો મનમાઇ રહી હે.
ધન માલ ભંડાર રહા હે, આઆ કાળ ભુમી શુતા. સ્વાર. ૩
હાલે આએ હાલે જાએ, માર રહા જમકે દુતા
નરક કુંડમે ડાલે ઉનકુ, શમજ શમજ દીલ પસ્તાતા;
માલ ધન ઓર સગા સંબંધી, મેરી મદત કોઇ નહી આતા;
ધરમ ધ્યાન દઆ દુર કરેશે, એહી ફળ મુજે રહા પાતા.

ઝુલ.

એક ચીતશે હરી શમરના, કુટકપટ દીલશે પરહરના દઆ
ધરમકી હાલજ ધરના
ચાલો સત્ય હરી રૂદય રખો, કહે હરકીશન તજ ગુરૂ ધુતા. સ્વાર. ૪

છંદ. ૯.

ચેતો ચેતો જે જાય વખત તે પાછો આવે નહી ફરી ફરી,
ફરી ફરી થાકયો ભ્રમણાથી, શાચી વાત નહી દીલ ઠરી ઠરી;
ઠરી રહયો લોભ ન પાપનમા, વીશય વાશના ચીત ધરી,
ધરી ધ્યાન બેઠો છે ધનનું, ધને રહો છે મદે ભરી;
ભરી કોઠી તે પંચ વીશયની તોય ત્રપત નહી થયો જરી,
જરી જરી કરી ઢગલો કીધો, ભોગવાશે તે કેમ કરી;
કરી પોકાર રેહેશે જમ ત્રાશે થશે પસ્તાવો ફરી ફરી, ફરી ફરી. ૧
ઠરી રહાનો ઠામ કયાં છે, તેનો મનમા કરો વીચાર,
વીચાર જાશે વાએ ઉડી તો, આવશે જમ કરતા માર માર;
માર પડશે ને આંશુંડા ઢલશે, કોહોને કેહેશો મુજને ઉગાર;

ઉગારનાર જે આપણે માથે, તેનું શરણુ ન લીધું લગાર,
લગાર લગાર શેવો શતગુરૂને, ગ્યાન દેશે તે ફરી ફરી. ફરી ફરી. ૨
ઠરી રહ્યા જ્યાં ગુરૂ નીરકામી શકામી શાંતથી રેહેવું દુર,
દુર નહી ધન સ્ત્રી જેહેને, હેવા શાંતને જાણો ક્રુર
ક્રુર કર્મમાં રહે આશક્તી, અગ્યાનમા બુડે તે પુર,
પુર જાય નદીનું વહીને, તેમ ગ્યાન જાયે જરૂર;
જરૂર જપો તમે રામ કૃસ્નને, મટે અવતરવું ફરી ફરી. ફરી ફરી. ૩
ઠરી રહ્યા બદ્રીકાસરમમે, કરે તપ નર નારાયણુ,
નારાયણુ પ્રગટ થઇ આપે, નીજ જનનું કરતા રક્ષણુ;
રક્ષણુ કરૂં છે ગ્યાન દઇ, જેથી શાત કર્મનું રહે સમરણુ,
સમરણુ કરી ઘનસ્યામ હરીનુ, નીત નીત કરજો દરશણુ;
દરશણુ કરીને દાશ હરકીશન, સ્તુતી કરે છે ફરી ફરી, ફરી ફરી. ૪

છંદ ૧૦ અધર છંદ.

નીરાકાર શાકાર હોય કે, ગોકુલ અંદર આએ હરી,
દુસ્ટ દઇત્યકું કીયા નીકંદન, નીજદાશનકી શાહાય કરી.
શ્રી કૃસ્નકે તાત જનેતા, કારાગ્રેહ અંદર ડાલે;
દુરાચરણી કે શંગ કીયા હે, કંશ એશી ચલતે ચાલે,
દુસ્ટ દઇત્યકા શરણાંલે કહે હણો હોય જ્યાં નંદ લાલે
ચલે દુસ્ટ જો ગોકુલ આએ, ઉનકા યા આ રહે કાલે;
આએ હળકારે કંશકે આગે સુન કાયા રહી થરથરી. દુસ્ટ. ૧
કંશરાયને હોયા અંદેશા, ક્યા કરના દીલ ચેન નહી,
શકટાશુર કહે છોટે કસ્નકું હણું આજ જાય રેન નહી;
નંદકે અંગન શકટ હો રહે ન દેખા કીશીને નેન નહી,
દેખા બાલને લાત લગાઇ તુટા સકટ રહા એક ક્ષણુ નહી;
ગયા જાન એ શકટાશુરકા શુને કંશ દીલ રહા ડરી. દુષ્ટ. ૨

દુસ્ટ દઇત્યોકુ ઠાર કીયા હે ચલે આએ કંશન કે ઘેર,
ધનુશ યાગકે ધનુશ તોડે ગ્રેહે કેશ; ન લગાઇ ડેર;
ડાળ નીચે ઓર ચડ રહે છાતી હણે કંશ હોઇ લીલા લેહેર,
તાત જનેતાકુ છોડાએ રખેયે કંશને કરકે જેર,
ઉગ્રશેનકુ રાજ દીયાહે અક્રુર આદે રહા શીશ ધરી દુસ્ટ ૩
દુરીયોધન હંકારી હે જાદે કુંતા સુતશે લગ રહી ખંત,
શાહાય કીયા હે શ્રી કૃસ્નને રચે જુધ યાં આ રહે અંત;
નીજદાશકુ લીયા ઉગારી અધર રચુ રોળાય અનંત,
શત શંગીશે હેત રખો દીલ રેહેના શરણુ જ્યાં સાધુ શંત;
કહે હરકીશન શંત ગ્યાનશે ચલા જાય સંસાર તરી દુસ્ટ. ૪

છંદ ૧૧ અધર છંદ

અખંડ હરી હે નાશન જીનકા ક્ષીર શાગર રહે નારાયણુ,
શાંત આકારે, આકારે અનંત અંગ કર રયા શયંન;
આદ શકતી રેહેતી નીજ હાજર તલાશતી નાથ કે ચરંન,
ચરન કે કારન, કે કારન કઇક જોગી કરતે હે રટન;
એહી હરી ખુદ આએ ગોકુલ દુટ દઇત્યોકુ શીક્ષા કરન,
કરંન કે દાશકુ, દાશકુ રક્ષા કરનેકા કીયા જતંન;
અધર અચલ આશન દીયે દ્રુકુ દેખ રહી શારી જગતન. શાંત ૧
છોટે બડકે આએ ગોકુળકે ખેલ કરતે હે હરી કે શંગ,
શંગ જશોદા જશોદા હેત કરકે રખતેહે ઓછંગ;
ગોકુળ નારી આએ નંદ ઘર લગા જીને ક્રશ્નકા રંગ,
રંગશે ઝુલાતી ઝુલાતી ગાતી ગીત હોય આનંદ અંગ;
ખાણું ખીલાતી આણુંદ કરાતી લાજન ધરતી શગા શજન. શાંત ૨

છોટે અંગશે લાડ કરતે હે નીજ જનકું દેતે દરશન,
દરશન કે કારન કે કારણ શંકર આએ નંદ કે અંગન;
એક એકને નીરખે હરખશે શંકર લગ ગએ સ્તુતી કરન,
કરનકે કહેતે કહેતે શુર રશીકાહો દુઃખ હરન;
નીરાકાર શાકાર કીલાતે ઓર કીલાતે નીરંજન. શાંત૦ ૩
અધર સુર્ય ચંદ્ર ચલતે હે અધર ગાજે આકારી ધંન,
ધંન ડાગતે ડાળતે નીર અથાગ ઇંદ્ર રાજન;
અધર ધ્યાન ન ધરના હરીકા શધર શત્યકા ચલા ચલન.
ચલન ચલેશે ચલેશે હરીશંગ લગ જાય લગન
અધર છંદ ગાના આનંદસે હરકીશનને કીયા કથંન શાંત૦ ૪

છંદ. ૧૨.

ગુરૂગમ મારગ ગુરૂશે મીલતા અજ્ઞાનીકુ આંખ નહી,
બતન જાનેકી વાટ વીકટ હે કેશે જાય છકુ પાખ નહી;
બીન જવેરી પરખ હીરેકી કરને વાળા હોશીયાર નહી,
તરેહ તરેહકા ધાટ લોહેકા બને બીન લુહાર નહી;
કંચનકે અંગ કે દીપાવન શોની બીન શણગાર નહી,
માટી વાશણ ન બને દરજી કપડા શીવે કુંભાર નહી;
જ્ઞાન લોચન ગુરૂ પાશી રહા હે વિદયા લોચંનકુ ઝાંખ નહીં, ૧
ક્રોધી લંપટકા શરણુ ન લેના ઢોંગી છોડે શંશાર નહી;
ખોટા ખ્યાલ કર ધન ધુતતહે ચુકે પરાઇ નાર નહી,
એશા શંત કયું બતન પોચાવે પાશ જ્ઞાન આધાર નહી,
સચે શંતકે જ્ઞાનશે મીલતા અક્ષર ધામ કુછ વાર નહી;
નારાયણ શુધ દીલશે શમરના દુનીયામે દીલ દાખ નહી. બતન. ૨
દુનીયા દેખો તરેહ તરેહકી કોઇને નીકાલા પાર નહી,

પંચ વીશય ઓર દશ ઈંદ્રીશે છુટા દુનીયાદાર નહી
શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ રચા લોભાય છુટે ગમાર નહી;
કામ ક્રોધ મોહ મદ ઈરશા લોભ મત્શર છોડે હંકાર નહી,
જકડી દુનીઆ માયા જાળે કયુ છુટે હરી મુખ ભાખ નહી;
બતન. ૩
ગુરૂ ગ્યાન રૂદીયામા ઠરેશી આત્મ ગ્યાને અંધાર નહી,
આત્મ ગ્યાન હુવા જદ દીલમે ઉનકું જમ કે માર નહી;
આત્મ ગ્યાન દરશી જો હોવે દુર મોક્ષકા દુવાર નહી,
આત્માને પરમાત્મા પીછાના જનમ મરણ શીર ભાર નહી;
જપો નારાયણ કહે હરકીશન ધરમ દયા દુર રાખ નહી. બત. ૪

છંદ ૧૩

આદી નારાયણ વીસ્નું કહીએ હેમનો છે વઇકુંઠમાંવાસ,
આદી માયા શ્રી લક્ષ્મી પોતે શદા શેવામાં રહે હરી પાશ;
નીજ દાશની રક્ષા કરવા યગ્ન ધર્મ કરવા પ્રકાશ,
પોતે મનમાં હેવું વીચાર્યું અધરમીનો જઈ કરવો નાશ;
ચોવીશ અવતારમા રૂશભ દેવજી થયા પોતે ધરી ઉલાશ,
રાજ ચલાવ્યું રૂડી રીતે પછે વનમાં કરયો પ્રયાશ
અજગર વૃત ધારણ કરૂ પોતે દુનીઆથી થઆ ઉદાશ આદી૦ ૧
રૂશભ દેવના પુત્ર ભરતજી રાજ કાજમાં ઘણા કુશળ,
પ્રજા પાળે પુત્રની પેરે શીક્ષા કરે જે હોય ચોર ચુગળ
રીધા શીધ્ધી સુખ સંપતી ભોગવી પણ દીલમાં લાગયો દાવાનળ,
વીશય સુખમાં લપટાઈ રયો મુને કયાં મળસે પ્રભુ પદ અવીચળ;
હેવું વીચારી તજ્યું સુખ સંશારી નદી કીનારે જઈ કરયો નીવાશ.
આદી૦ ૨

ધ્યાન ધરી બેઠા છે ભરતજી મુકતી પામવાનો કરી વીચાર,
હેવે અચાનક નદી મધે જળનું પુર આવ્યું તે ઠાર;
કરમ સંજોગે હરણનું બચું તણાતું આવ્યું તે વાર,
જીવ બચાવવા ભરતજીએ જલ થકી તે કાહાડયું બાહાર;
બચ્ચું હરણનું દેખી રૂડું થઇ પાકી માયા તેમાં નહીં કચાશ
આદી. ૩
બચ્ચુ હરણી મોહુ થયું તે અસ્સી વેશમાં આવી ગઇ,
જલ પીવા આવ્યું ટોળુ હરણનું તે સામી તેની દ્રષ્ટી થઇ;
દેખી હરણને મન લલચાયું ઝટ તે ટોળામાં જઇ રહી,
દુઃખ લાગ્યું ભરતને અંતર વીયોગ જવાળે પડે ચેન નહી;
તે વીયોગે દેહ તજ્યો ભરતે વાશનાથી હરણમાં રહી ગઇ આશ.
આદી૦ ૪
ભરતજી એ હરણીને પેટે અવતરીયા છે થઇને હરણ,
જીવની વાશના જેને લાગશે તેહેની બંધાશે આવી ધરણ;
માયામાં જીવને નહી લપટાવવો ઇશ્વરનું કરવું શમરણ,
બુરા છંદને દુર કરી જેમા સત્ય હોય તેને કરો ગ્રહણ,
હરણ દેહ છુટયો ભરતનો ધરયો દેહ બ્રાંમણ અવાશ આદી. ૫
ભરતને બોહોલા તપના બળથી પુર્વ જનમનુ જ્ઞાન રહ્યું,
તેથી જડ ભરત રહ્યા પોતે માયાનુ પ્રબળ શકી દુર થયું;
કોણ શત્રુ કોણ સ્નેહી ન જાણે ચીત હરી સ્મરણમાં મલી ગયું,
ફીકર કે ચંતા કઇએ ન સમજે અંગ પુષ્ટ તેથી વધુ બહુ
નીજ ભ્રાત જડ ભરતને જોઇ, જોઇ અંતરમાં થયા છે નીરાશ
આદી. ૬
જડ ભરતને કર્યા હુકમ ભ્રાત કયારીમા જઇ વાલો નીર,

લઇ કોદાલી જડ ભરતજી ચાલ્યા મનમા આણી ધીર;
માટી ખણુતા દીઠા અલશીયા દુઃખ લાગ્યુ ઘણું કંપ્યું શરીર,
ભ્રાત વચને જલ બાંધ્યું પોતે આડા પડી કીધી તતબીર,
મંનમા શંકા કંઇએ ગણે નહીં ડીધંબરને શાનો ત્રાશ. આદી ૭

ગામમા ચંડી ભદ્રકાળીના દરશણુ કરવા આવે અનેક,
રાજા ચોરનો આવી ઉભો વીનય કરી બોલ્યો ધરી ટેક;
માહારી સ્ત્રીને પુત્ર જન્મે તો આપું ભોગમા પાડો એક,
પ્રશન થયા માહાકાળી ચંડીકા પ્રશવો પુત્ર જેહેનું રૂપ વીશેક;
પુત્ર પ્રગટયો ચોર રાયની સ્ત્રીને મા એ પોતાનો રાખ્યો નેક,
પાડો ચોરને હાથ ન લાગ્યો શોધી શોધીને થાકયો છેક,
આડા પડેલા જડ ભરતજી નજરે પડયા કરતા તપાશ. આદી. ૮

પકડી લાવી જડ ભરતને માજી આગળ આવી રહયો,
લેજો ભવાની ભોગ આપું છું ચોર રાય કહી મારવા ગયો;
માહામુની દેખીને ચંડીકા પ્રગટયા ક્રોધ ન જાય શહો,
ત્રીશુળ લઇ મારયું ચોર રાયને પાપી જમપુર ચાલતો થયો;
જડ ભરતને હરખ શોક નહી હરી ચરણુમા લાગી આશ. આદી. ૯

જડ જોગી શમાધ કરી બેઠા ધુંન લાગી લક્ષ્મી વર માહે,
ચોંસેઠ શકતીઓ ભેગી થઇ જડ વચમાં ફરતા ગરબા ગાય
રજની વીતે શકતીઓ શઉ આપ આપ ઠેકાણે જાયે
જડ ભરત ત્યાથી ચાલી નીકળા વનમા ફરે છે જાહાં દીલ ચાહે,
ભગત પોતાના હોય એકાંતીક તેની રક્ષા કરે અવીનાશ; આદી ૧૦

રહુગણુ રાજા જ્ઞાન લેવાને ચાલ્યા કપીલ મુનીને આશરમ,
પોતે પાલખીમાં જઇ બેઠા ઉંચકનાર મારગમા થયા નરમ;
વેઠે પકડી જડ ભરતને ઉચકાવી પાલખી ન રાખી શરમ,

નીચુ જોઇને ચાલે ભરતજી જીવ મરે તો વળગે કરમ;
કીડી બચાવે પગલું મુકે શાચવી રાખ્યો પોતાનો ધરમ,
પાલખીમા બેઠા લાગ્યા આચકા ક્રોધે રાજા થયો
ઘણો ગરમ
રાજ મદ રાજાને લાગેથી જોરથી નેણામા થઇ રતાક્ષ. આદી. ૧૧
રાજાએ મારયો ગોદો જડને વાંશામાં આવી અડીઓ,
જડ જોગીએ નાંખી પાલખી પૃથ્વીપર રાજા પડીયો;
જનોઇ કોટમાં દેખી જડની કંપી કાયા ઘણું થડ થડીઓ,
હુ રાજા ગઉબ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ તે આવા દોશમાં આવી અડીઓ;
શંકોચાયો મનમા અતી ઘણું જોઇ જડ જોગી રૂપનો બાશ
આદી. ૧૨
શાંત થઇ બોલ્યા જડ જોગી રાજા પ્રતે મુખથી વાણ,
કોણ રાજા કોણ પ્રજા કેવાયે પંચ તત્વનુ શઉ બંધાણ;
જેહેનું પદ અવીચળ હોય તો તે રાજા તું તેને માન,
મદે ભરેલો તું રાજા કહે છે મેહેલી દે સઘલું અભીમાન;
આદી નારાયણ ક્ષીર શાગર છે તે વ્યાપી રહા સઘળે શરેરાશ
આદી. ૧૩
આદી નારાયણ ત્રણ સ્વરૂપે ત્રણ ઠામમાં તે તો ગયા,
શકતી ત્રણે જણે સાથે રાખી સૌ સૌને કામે લાગી રહ્યા;
સ્રષ્ટી ઉતપન કરતા બ્રહ્માં બ્રહ્મ શદનમા બ્રહ્મા રહયા,
જગત પ્રતીપાલ વીસ્નુ વૈકુંઠે તેહેના ગુણ ન જાય લહયા;
જગત શંહારણ શંકર પોતે વસ્યા છે જઇને કૈલાસ. આદી. ૧૪
સાચી ભક્તી શ્રી હરીની જાણી સત વાતમાં રેહેવું મગન,
અધર્મીનો સંગ ન કરવો સત સંગતથી સોભે તન;

અધર્મીને શીક્ષા કરવા વિસ્નુએ કર્યા છે ઘણા જતન,
દરેક અવતારે દરેક વખતે અધર્મીને કરયા છે પતંન;
બ્રહ્મ ગ્નાનનો બોધ કરયો કહે રાજા સદા હું તમારો દાશ. આદી. ૧૫
ભકતી સાચી પ્રેહેલાદની જાણી નરશીંહ રૂપ ધરયું છે હરી,
હીરણ્યાકસ્યપને નખે વધેરી પ્રેહેલાદજીની રક્ષા કરી;
સતી સીતાનું હરણ કરયું છે એવો અધર્મી લંકેશ્વરી,
રાવણ સહીત કુલ નીકંદન કીધું રામા અવતાર ધરી;
વીભીક્ષણને લંકા આપી સાચા ભકતની કીધી બરદાશ. આદી. ૧૬
ક્રસ્ના અવતાર ધરયો હરીયે અધર્મી હણવાને કાજ,
કંસે સંતાપ્યા વસુદેવ દેવકી એતું છે મથુરામાં રાજ;
ઘણા દૈતો ભેગા કરીને મેળવી દીધી પોતાની સમાજ,
ગોકુળમાં જઇ મારે ક્રસ્નને કોણ એવો છે યુકતીબાજ;
સ્તનમા વીશ ભરી માશીપુતના ગઇ ગોકુળમાં આપી વીશવાસ આદી ૧૭
માયા રૂપ ધરી જશોદાને કહે તારો પુત્ર છે બહુ રસાળ,
રમાડવાની ઇચ્છા મુજને હેત કરીને મુજને આલ;
લઇને ક્રસ્નને પ્રીત દેખાડી સ્તનને વળગાડ્યા તતકાળ,
રૂધીર સહીત વીષ ચુસ્યુ હરીયે તનમા લાગી ગઇ છે ઝાલાલ;
પ્રભુ સ્પરસથી પરમ પદ પામી એવા દયાળુ શ્રી અવીનાશ આદી. ૧૮
કંસ સાંભળી ગભરાયો ઘણું નીશ્ચે મુજને મારે એહ,
શંકટાસુર બકાસુર કેશી પ્રલંબવછાસુર બળીઆ જેહ;
અગાસુર આદી દઇત્ય અનેકને ક્રસ્નને મારવા મોકલ્યા તેહ,
સર્વ દઇત સંહાર કરીને વૈકુંઠ પદ આપ્યું ધરી નેહ;
સત્વગુણ શ્રી હરીને ભજવા રાખી મનમા દ્રઢ વીશ્વાસ આદી. ૧૯
ગોકુળમાં ઘણી લીલા કરી અધર્મી કંસના લીધા પ્રાણ,
જરાશંનને બીમથી મરાવ્યો કેદમાંથી છોડવા રાજાન;

પાંડવની પ્રતીપાળ કરી છે સત કૌરવના ઉતારયા માન,
જ્યાં જ્યાં ભીડ પડે ભકતને ત્યાં ત્યાં સાહે થાએ ભગવાન;
અલ્પ બુધી હું શું ગાઇ જાણું હરકીશનની પુરો આશ આદી. ૨૦

છંદ. ૧૪

અખંડ નીરંજન નીરાકારજીને ક્રસ્ન રૂપ ધરીઉ શાકાર,
શાકાર હોય કે હોય કે કઇક દુસ્ટોકા કીયા સંહાર;
કંસ કહે શીર શત્રુ પ્રગટે ગોકુળ મ્યાનેહે નંદકુમાર,
કુમારકે કારન કે કારન પુતના આએ નંદકે દરબાર;
વીશ ભરાહે સ્તનકે અંદર લાલ લગાએ કરી હેત અપાર,
અપાર પ્રેમશે પ્રેમશે ચુશે પ્રાણ નીકળ ગએ બાહાર;
સકટાસુરકે સકટ તોડે ગુણવંત અંગરખાહે ભાર. શાકાર. ૧
વછાસુરને મારા હરીયે બકાસુરકી ફાડે ચંચ,
ચંચ ફાડેશે ફાડેશે અગાશુરને રચ્યા પરપંચ;
લીયા મુખમે ગઉગ્વાળકુ મારા હરીને કરકે શંચ,
શંચ કીયાહે કીયાહે ધેનુક પ્રલંબ ન બચ્યાહે રંચ;
ગીરે વ્યોમાશુર ચાૈત્રશેન હણ્યા દઇત્ય અગીયાર હજાર શાકાર. ૨
દેવાંતક નરાંતક બન્યો વ્યાઘ્ર રૂપને હણ્યા તતકાળ,
તતકાળ જળાશુર જળાશુર જલમે મારયો દીન દયાળ;
સીંદુર અરચી આવ્યો અશુરાશુર હનુમાને મારયો દઇ ફાળ,
ફાળ મેલતો મેલતો મેઘાશુર સ્વરૂપ વીકરાળ;
યોગ માયાને ગલી લીયાહે ચાલી આકાશે ન લાગી વાર શાકાર. ૩
શંખુ ચુડને મારા રજનીમે ગોપીયનકું લાએ છોડાએ,
છોડાય હરીને હરીને વ્રશભાશુરને પૃથ્વી ગીરાએ;
બની ઘોડા આયે કેશી વનમે હરી સામે રહયા લાત ચલાય,

ચલાય શામને સ્વામને ગરમ ગલેબીચ હાથ લગાય;
આયે મથુરા કંશને મારા મીલ ગયો તેજમે તેજ અંબાર શાકાર. ૪
આઠે ભાઇ આએ કંશકે વેર લેનેકું અહી હથીઆર,
હથીયાર લેકે લેકે બળદેવજીને ડાલા હે માર;
વાણી આકાશકી શુણી કંશને તા દીનસે રહે દીલમે ખાર,
ખારકે લીયે લીયે રહયા ચીતવંનશે હુવા ઓધ્ધાર
શ્રી ક્રશ્ન ઘનશ્યામ સ્વરૂપ હરકીશનને ઉતારો પાર શાકાર. ૫

છંદ ૧૫

સમજ મન કોઇ નહી અપના માત પીતા ઓર કુટંબ કબીલા
સબ જાનો સ્વપનાં
મેરા મેરા કરકે ગયા છાકી તીલભાર નહી તેરા જુઠી હઠ પકડી
મમતાકી.
માયા સબ જુઠી દુનીયાકી કાલ ચવીના કરકે મુખમે લે નહી
રહે બાકી.
ફોજ ચડ આએ જમડાકી ગેર લીયે દશ દુવાર ગતી બંગ હો ગઇ
તનડાકી.
ગઠડી બાધ આશા ત્રસ્નાકી ચલે જીવકી સાથ ખરાબી
હો ગઇ કાયાકી,
ભથા નહી લીયા ખરા ખપના. માત પીતા. ૧
ખરા સંગ અપને કયા લેના સત વસ્તુ સત કર્મ ધર્મ હરી નામ
રૂદે રેના
વચન મુખ જુઠ નહી કેના શતસંગતમે હીલમીલ ચલના સુખ
દુખ તન શેહેના.

અનીતી અધર્મ તજી દેના માન રહીત હોય શંત કે શબ્દ રૂદીયામેં
એના,
આચરણ શારા નહી જેના તેને કહો કુશંગી વચન ઉર નહી
ધરનાં તેના,
ખબર નહી રેતી ઘડી પલકી દયા ધરમમા તતપર રેના કોન
જાને કલકી
હરી નામ નીત નીત જપના માત પીતા. ચોક ૨
દોરી જદ ટુટ જાગે અદલકી ફીર કયા કરેગા ભક્તી ન હોવે
ભકત વશલકી
પાલ ફાટ નીર જાય છલકી યુ વહે જાવે જોબન જેશી છાંયા
વાદલકી
ધર્મ મેં નહીં રહેના છપના. મો.
ઇચ્છા રખો જીવકે કુશળકી શાચી ભકતીશે મીલ ગએ ધ્રુકુ
પદવી અવીચલકી,
ભકતી મોરૂધ્વજ રાજનકી કરવત મેલાએ શીશ પાશ. જોડી
હરી અરજુનકી
નીકાલ લીગે કરવત હરી ઉનકા શાચી ભકતીશે પુરી આશ
ચતુર ભુજ દરશનકી
ભકતી ઉનેકી ખરી પરશનકી પાંડવ અશ્વ આપી કહે દીજો
શેવા ચરનકી
ભકતી શારી ભભીક્ષણકી રામચંદ્રજીએ દીની લંકા નગરી
રાવનકી
કીયા છંદ તઇયાર એ દપના માતપીતા. ૪

છંદ. ૧૯.

કોમળ અંગકુ કરડા કરમીયા ત્રાહે ત્રાહે, તુ કરા રણા,

આકે ઉદરમે ગરભકે અંદર પડા દુઃખ કયુ ભુલ ગયા;
માતા ખાતી ખાટુ ખારૂ ઓ વેદના તુને બોત શહયા,
નીચા શીશ ચરણુ તેરા ઉચાં મલકે રશ તુને પીતા થયા;
રગ રગ મા રોગે વીટાણુા હાડ ચામકા પુતલા ભયા,
જઠરા અગનીકી જલે જાલમે લાયે હરી બીન કોન દયા.

ઝુલ.

ગરભ કે દુખશો મુજશે શહા નહી જાતા,
કરગર કરગર કેતાહુ સુખશે બાતા;
આ કાલ મેરા મેં ભજન કરૂ દીન રાતા,
દયા નીધીને ગરભ છોડાયો હું હાં તું તાં તરત કહયા. માકે. ૧
બાળપણુામે વધે દીન દીન જાદે રફતે રફતે લગે માયામે,
તરેહ તરેહકા શણુગાર સજાવે અછાં લગે ખુબ કાયામેં;
સુખશે કાલાઘેલા બોલે ખુશી હોવે અશાયામે,
માત તાત ભ્રાત હેત દેખાડે લાગ્યા માયામેં ફશાયામે.

ઝુલ

બાળપણે રમકડામે મન મોયા,
સગા સંબંધી શબકુ પરખના હોયા;
અજ્ઞાનપણુાશે હરી નામકું ખોયા,
આઇ જુવાનીકા જોર હે જાદા, જેશા નદીકા પુર વહા. માકે. ૨
જયું ઉંદરડે દારૂ પીધોયુ નીશ દીન રહેવે ડોલતા,
પર ધન પર ત્રીય કારણુ એશે બોલે બનાવટ બોલતા;
કરમ હીણુ ફીરે દેશ વીદેશે થકયા કાયા શબ રોળતા,
મોહ માયામે ગયે લપટાઇ હરી નામ રહા નહી ખોળતા.

ઝુલ

મેરા મેરા કર મંમતમે મરજાશે,
કામ ક્રોધ મોહ લોભ મત્શરમે ગુંથાશે;
નવરા રહે તે લલના કે ગુણ ગાશે.

અમ્રત ફૂળ હરી ભજન તજકે, વીશકા પ્યાલા કયું પીતા થયા માકે. ૩
માત પીતા સુત બંધવ મેહેરી, લીપટ ગયા સંસારમે,
મેડી માલ ખજાના મંદીર રહે ધરા જાયગા પલ વારમે;
શુપનાવત શબ ગઇ જુવાની, ગીરા માયા ઘોર અંધારમે,
નારાયણ નામ મુખસે જપ્યા નહી, પોંચે કયું તેજ અંબારમે;

ઝુલ

કાયા કાચકા કુપા ઓ ફુટ જાઇંગે,
જયું ફુલ ખીલે શો આપશે કરમાઇંગે;
ઉશકા ભરોસા કરનેમે નહી આઇંગે,

ઉશકા અપંનને બીચાર કીયા નહી, ક્રસ્ન નામ મુખ નહી દીયા માકે. ૪
જીરણ કાયા શક્તિ કમી થઇ, જીવ હુવા ઓત વળવળતા,
ઓરત બેટા કહા ન માને, ઓ દુખશે બડા કળકળતા;
બુઢ્ઢા કે ડાળા ખુણે ખાટલા, કીશીકી સાથ નહી હલમળતા,
જોર દરદ હુવા ભાન ગયા શબ, નેનકા ડોલા શેજ પલપલતા.

ઝુલ

ઊશ બખત સગે શબ ભેગા ઉવા ઝટવારે,
શબ અપને અપને સ્વારથમે તૈયારે;
કયા રખા હે ઉનકા માલ ઓ ઢુંઢતા તારે,

મધમાખીકા પુડા લુટાયા, જીવકુ જમડા લઇ ગયા માકે. ૫

ધરમરાયને ખાતા દેખા, કીયા તપાસ ખોત ખોટમે.
ઓ પાપીને અધર્મ કીયાહે, કચરો લોહકી ચોટમે;
ખુમ બરાડા પાડે અતીશે, સગા ન આવે કોઉ ઓટમે,
ભોગવતા તો આપે એકલા હરી ભકતીકી ખોટમે.

ઝુલ

નરક કુંડ ભોગવતા એકલા આપે,
ઉપરશે ઉનકું જમકે દુત સંતાપે;
ઉશકા ઉનકુ લગે ખોત અહાપે.
ફીર લખ ચોરાશીમે ડાલે, જન્મ મરણ દુખ જારી રહયા માકે. ૬
પશુ પંખીકા દેહ મીલાયા, રહા તીન જ્ઞાનકી ખટપટમે,
એશા જંતુ કીયા અનેક દેહમે, ફશા અગલા પાપકી ગટપટમે;
કરૂણા નીધીને દયા કીયા હે, મનુષ્ય દેહ દીયા ઝટપટમે,
ફીરભી ઉનકા ભજન કીયા નહી, લગા મોહ જાલકી સટપટમે.

ઝુલ.

ઓ દુઃખ કેતો કભી અંત ન આવે,
દીલ શાફ રખે ઓર સત શંગતમે જાવે;
કોઇ મીલે શત ગુરૂતો પુરા જ્ઞાન બતાવે,
આવાગવન કા ફેરા મીટાવે જો રાધા કરનકા નામ લયા. માકે. ૭
કામી ક્રોધી લોભી લંપટ એશા ગુરૂ કોઇ મત કરના;
પર ધન તાકે પરસ્ત્રી રાખે એશા શંતકું પરહરના;
સચે શંતકા શરણા લેના બચન ઉશીકા દીલ ધરના.
મોહ માયાકી બેડી તુટ જાય જાય રહે હરી ચરના.

ઝુલણા.

દયા ધરમ જીવ જાન જાન કે અપના,
શત પાલના હરી કૃસ્ન નામ જપના
હરકીશનને કીયા છંદ એ હપના,
ભુલ ચુક કાઇ આવે નજરે માફ કરકે તુમ રખો મયા માકે. ૮

છંદ. ૧૭.

મુની મારકંડ બાળપણામાં શેવ્યા ગુરૂ બહુ કરી જતન
ગુરૂ હુકમને તાબે થઇને ભણ્યા શાસ્ત્રો શુધ રાખી મન;
નઇસ્ટીક બ્રહ્મચારી થયા આપે કરયું વેદનુ વેદાધ્યયન,
બ્રહ્મચર્ય વ્રત ધારણ કરીજ શેવે શરીરમા મધુ શુંદન;
પુસ્પભદ્રા નદીને તીરે કરે તપ, જ્ઞાની મુનીજન,
નરનારાયણ આપે આવ્યા ભકતી ધર્મના એ છે તંન,
માંગો વરદાન કહે નારાયણ તમ ઉપર હું છઉ પરશંન. ગુરૂ. ૧
મુની મારકંડ ઉભા થઇને બેઉ કર જોડીને નમીયા,
વીધી શહીત પુંજા ત્યા કીધી નારાયણને મન ગમીઆ;
કરી સ્તુતી મુનીજી બોલ્યા માયાયે સૌને દમીયા,
જોગી મુની શંન્યાશી દેવો તમ માયામા સૌ ભમીયા;
ત્રીગુણ માયા તમ તણી તે, દેખાડો કહુ કરી નમન ગુરૂ. ૨
તથાસ્તુ કહી ગયા નારાયણ, બદ્રીકાશ્રમ જઇ ઠરીયા,
મુની મારકંડ નીજ શરીરમાં, શેવે હરી આનંદ ભરીયા;
પુસ્પાભદ્રા નદી તીરે એક દીવસ મુની આશ્રમ કરીયા,
વરસ્યો મેઘ અણચીંતો આવી, ત્રણે લોક ડુબી મરીયા;
શેશ રહયા છે મુની મારકંડ, જલમાં કરવા લાગ્યા ભ્રમણ ગુરૂ. ૩

અનંત વર્ષ ગયા જળમાં ભમતા મુની દુખથી થઇ રહ્યા દલગીર,
ભમતા ભમતા દીઠી ટેકરી, તેપર શોભે વડ ગભીર;
તે વડના પત્રની ઉપર પોઢ્યુ બાલક શામ શરીર,
બેહુ કર ઝાલી ચરણ અંગુઠો ચુશે મુખમાં રાખી ધીર;
હળવે હળવે પાસે આવ્યા મુની કરતા હરી શમરન. ગુરૂ. ૪
ખેચ્યો બાળકે શ્વાસ મચ્છર સમ મુની ગયા ઉદરની માંહે
આદ થકી તે અંત લગીનું સર્વ જગત જોયું છે ત્યાય;
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળ સમુદ્ર ગામ ઠામ જોયા મુનીરાય,
નદી હીમાલય આદે જોયા જોયું આશ્રમ બેઠાતા જ્યાંય
પાછે શ્વાસે બાહાર ફેંકયા બાળકે માહા જલમાં પડીયા રૂશીજન ગુરૂ. ૫
ઝાહાડ વડનું જોયું જળમાં પત્રપર રહ્યું બાળ ચલક,
તેજ બાળક દીઠું રૂદીયામાં સુરજ સમ તે રહ્યું ઝલક;
કરી સ્તુતિ મુની મારકંડે ત્રીગુણ માયાથી તમે રચી ખલક,
પ્રબળ માયા તમ તણી તે આખું જગત કરી ગઇ ગલક;
સદા હરી સેવી રહ્યા મારકંડ શંક્ષેપમાં કહ્યું હરકીશન ગુરૂ. ૬

છંદ. ૧૮.

ગૌ લોક પતી શ્રી ક્રસ્ન રાધાવર અખીલ બ્રહ્માંડના એક આધાર,
રાણી રાધીકા આદી માયા શેવે ચરણ કરી પ્રેમ અપાર;
રાણી રાધીકા રંગ મેહેલમે ધ્યાન સ્વામીનું ધરી બેઠા જ્યાંહે,
આવી દાશી કરવા છાની વાત જે હતી દીલની માંહે;
બોલી કરગરી ગદગદ કંઠે દીઠા મારગમાં શ્રી ક્રસ્નરાયે,
સાથે ગોવાલો લક્ષ લઇને તારી શોક વૃજા તેને મંદીર જાયે;

શેર

શેરીએ જાતા દીઠા નજરે પાઘ કશુંબળ પેરકર

કેશરીયા જામા પેરયા છે ધરયા મોર મુગટ શીરપર;
પીતાંબરની પલવટવાળી શાલ દોશાલા ઓઢકર,
મળ્યા સામા મુને વાટમાં ગયા તારી શોક વ્રજાનાગર;

ગજલ

ગજરા હાર ગુંથી હાથે ગયા જગતપતી
અતર શીશી લીધી સાથે પ્રેમે તુજપતી; ૫
વાહલી દીશે તુજથી ફરી કંથની મતી.
લાજ ન રાખી તારી કાંઇ હવે શી થાશે ગતી.

લાવણી.

સુણી દાશીના વચન રાધા ઘણું કોપી,
મુને ગયા મેહલીને સ્યામ લજયા મારી લોપી;
જઇ ઝીતું શોક લાવું પકડી કલેજે રહી ખોંપી,
કરયું પોણ રાધાએ તઇયાર કરી શઉ ગોપી;
માન ઉતારૂં મોહન વરનું ક્રોધે નેણામાંથી જાણે વરશે અંગાર
રાણી. ૧

રત્ન જડીત પેરયા આભ્રણ અંગે ચીર પેરયા જેનું નવ
થાય મુલ,

શકતી રાશેશ્વરી માહા સ્વરૂપવાન કોટી સૂરજ જેના નખની તુળ
રત્ન મણીમય રથ જોતરો હીરા મોતીની શોભે ફરતી ઝુળ,
ચાલીશ ગાઉનો વીસ્તાર હેવો ઝલકી રહો સૂરજ શમતુળ;

શેર

રથમાં બેઠા રાધીકા રીસમાં સંગ લીધા ગોપી ત્રણ કરોડ

હાહાકાર થયો ગૌલોકમાં જીતવા વ્રજા કૃષ્ણની જોડ;
પોણુ માહરૂં પુરૂં કરૂં જઇ જાતે ભુલાવી દઉં બંને જણની ખોડ
ઝાલો બાંધો કહે ઝડપથી ક્રોધે રાધાજી બોલ્યા કરી તોડ.

ગઝલ.

ગોપી રાધીકા જુથ મલ્યું જીતવા વ્રજા મોરારી,
ગોવાળ ચોકીદારોએ અટકાવી સઉ નારી;
રાધા હુકમથી ગોપીયોએ જુધ મચાવ્યું ભારી,
સંખ્યા મોટી ગોપીની તેથી ગોવાળ ગયા હારી;

લાવણી.

થઇ ખબર વૃજાને માહારી ગતી શી થાશે,
દુખ દેશે મુજને તે મારાથી કેમ ખમાશે;
ઘેરો નાંખ્યો છે ચારે પાસ કેમ નસાશે,
કંપી કાયા ચડી છે ધ્રુજારી થઇ નીરાશે;
બીકની મારી વ્રજા નદી થઇ ગઇ ચાલ્યુ પુર ન લાગી વાર,
રાણી ૨
ગોપી રાધીકા વૃજાના મેલમાં ઝાલો બાંધો હેવો કરી પોકાર,
ક્રોધે ભરેલા રાધીકા તેથી અંતરધ્યાન થયા દેવ મોરાર;
ગોપી રાધીકા ફરી વળ્યા મેલમાં નીર થઇ જાણ્યું વૃજાનાર,
અચરજ પામ્યા ગોપી રાધીકા શુના મેલમાં ન મલ્યા ભરથાર,

શેર.

રાધીકા ગયા ઘેર પાછા મેલ્યા વસ્ત્ર શણગાર ઉતાર કર,
ફાટી કંથા ઉર ધરી સુતા ભુમી પલંગને દુર કર;

વૃજાતીર પ્રગટયા શ્રી હરી હું ઘણો પ્રશન છઉં તુજપર
મારે કાજે આવી ગતી તારી થઇ આવ નવજોબન થઇ નવ
રાખીશ ડર.

ગજલ.

આવી વૃજા થઇ જોબનવંતી પ્રભુ કહું પાયે પડી,
હું દાશીછું તમ ચરણુ શેવું મા વીશારજો ઘડી,
વચન સુણી વ્રજાના હેતે તુંને રાધીકા બહુ નડી,
મ્હેલે રહો હુ આજથી તાહારે રાધા ફરી નહી આવે ચડી.

લાવણી.

રશીક સુંદર વર શાથે વૃજાને રમતા,
પુત્ર થયા છે શાત અતી મન ગમતા;
રડયો પુત્ર નાનો દયા કરી વૃજાકે રાખ શમતા,
દયા કરેથી રીશાયા નાથ રયા ટમ ટમતા
દયા કરેથી વૃજા નાથ રીશાયા થાજે તું પુત્ર સમુદર ખાર. રાણી. ૩
વ્રજાના મહેલથી નીકળી શ્રીપતી સીદામ ગોપને શાથે લઇ,
આવ્યા રાધા દ્વારે વીશ્વપતી કરયો અટકાવ દાશીએ તહી,
માંય ગયાનુ કામ નહી સ્યામ રીશે કોપી રહા મંદીર માહી;
કુસુમ શેજ્યા ત્યાગ કરી છે. લોટે રાધીકા ધરણીપર જઇ.

શેર.

રૂદન કરે ઘણુ રાધીકા નેણામા વરશે અશાડી મેહજી,
દુખનોપાર આવે નહીં આવે શમુદર પારનો છેહજી;

ઉદયા રાધીકા હરી આવ્યાની ખબર જાણી ક્રોધે કંપી રહ્યા છે
દેહજી,
માહા જાજ્વલમાન થયા આદી માયા જાણે તુટશે સ્વામી શું; સ્નેહજી

ગજલ.

જા લંપટ દાશીના વાળા એમ બોલ્યા રાધા તપી,
કપટી નીર્લજનુ કામ નહીં રહે વ્રજમા લપી;
વ્રજ મ્હેલ શોધવા ગઈ ત્યારે કયાં રહ્યા છપી,
કાહાડી મેલો એ લંપટને એથી જરા નહીં જપી.

લાવણી.

કહે દાશી જાવો રાવાચડયા ઘણુ ક્રોપે,
એક કહે કરી માનીતી તે લજ્યા લોપે;
એક કહે લાગો હેને પાય ન બોલે ચડી ચોપે,
એક કહે કરો હેની શેવા તો જોડી તમ ઓપે;
એમ ગોપીયો જુદી જુદી વાત કહે તે સાંભલી રહ્યા છે વીશ્વા
ધાર. રાણી. ૪
પાછા આવી રાધા બોલ્યા રીશમાં ક્રોધે રાતા ચટક થયા નેણ,
વ્રજ કાંતા નાથ વ્રુજાના કેમ મેલી આવ્યો દાશી
કોણે કાવ્યુ કેણ,
વ્રજ નદી થઇ તું પણ નદથાને કરજો મશલત બેઉ દીનને રેણ;
અઘટીત શબ્દો મુખથી ઓચરે નહી બોલાય હેવા બોલે વેણ.

શેર.

એકસું ઘાતને એકશું પ્રીત કયાથી શીખ્યો મનુષ્યની રીતજી,

મનુષ્ય જોની થાજો શામળા હેવો શ્રાપ દીધો રાધાએ એ થયું
અનીતજી.
દાશી વૃજાને શાથે લેજે દાઝ હઇયાની ટાળી રમશે નીતજી,
કૃષ્ણ ત્યાંથી ચાલી નીકલા શહી ન શક્યો શોદામ થયો ભય
ભીતજી.

ગજલ.

કોપ્યો શીદામ કહે રાધાને કેમ વાણી બોલ્યા ખોટી.
મુજ સ્વામી ઘેર પાણી ભરે તુજ જેવી કોટાન કોટી;
ક્રોધ કરી રાધા કહે કાહાડો હેને પકડી પાંગોટી,
માનું ભુંડું બોલે બાપનું શારૂ જાણે નાખું ચપોટી;

લાવણી.

કહે રાધા હમો વચમાં તું બોલ્યો શું કરવા.
તુ થજે દઇત્ય દીધો શ્રાપ લાગ્યો થર થરવા,
કહે શીદામ રાધા મદ ભરી ન રાખે પરવા;
થા મનુશયોની ક્ષુદ્રનાર વચન બોલ્યો વરવા,
રડતો કકળતો આવ્યો કૃષ્ણની પાશે બન્યો બનાવ
તેનો કહો વીસ્તાર. રાણી. ૫

કહે શીદામ શીગતી માહારી હુતો કુટાઇ ગયો અનાથ,
સ્યામ કહે છે. શોક તુમાંકર શો વરશ કેડે આંહામલીશ તુજ શાથ
છબી હરીની અંતર ધારી ચાલ્યો શીદામ શામુ મળી રાધા
માત
હઇયામાં ઘાલી મલી બહુ પ્રીતે ક્યાં જાય છે પુત્ર એમ પુછે વાત

શેર.

શીદામે વાત કહી શમજાવી રાધા મોહન પાશે આવી ઉભી રહી,
હે નાથ હે નાથ કહીને પોકારી ભુલી તમારી દાશી આવી
હાજર થઇ;
શીશ નામી પડી ચરણુ શુધ બુધ શોક ભુલી ગઇ,
પ્રકંમા કરી પાએ લાગી કરો દયા કરગરી માફ માગું અહી.

ગજલ

દયા કરી શ્રી કૃષ્ણ કહે તમે શુણો રાધા પ્યારી,
મરજી માહારીથી જાઓ ગોકુળ થાઓ ભીખુ ભાંન દુલારી
વ્રજમા પ્રગટી પ્રથવીનો માહરે નાખવો ભાંર ઉતારી;
પ્રકમા કરી વર માંગી લીધો રાધાએ હું દાશી તમારી.

લાવણી.

રાધા બોલ્યા કરગરી શુણો સ્વામી માહારા,
જનમો જનમની થઇ રહુ દાશી મા વીશારજો પ્યારા;
નાથ ચરણમા રમજો મન. કહુ વારમવારા
ભ્રમર થઇને નીરંતર બસુ ન મેહેલુ ઘડી ન્યારા.
શુતા જાગતા નીત દરશણ દેજો અખંડ હેવા રેહેજો રૂપ
શાકાર. આદી. ૫

ગદ ગદ કંઠે કરગરી કરગરી કરે વીનતી ઘણું કરી નમન,
જાણી દાશી તમારી મા વીશારજો પાએ પડી હુ કહુ વચન;
ગુણ તમારા ને રૂપ તમારૂં તેમાં રેહેજો માહારૂ અખંડ ચીતવન,
ચરણ કમળની દેજો ભગતી કરગરીને હું કરૂ સ્તવન.

શેર.

સ્વામી શનમુખ રાધાજીએ મેહેલી દીધુ શઘલુ અભીમાનજી,
જોતા જોતામાં ઢલી પડયા ભુલ્યા દેહનું ભાનજી;
અખીલ બ્રહ્માંડના આધાર પોતે પુરશોતમ દેવકી શંતાનજી,
વૃજવાશી શુણો પ્રીત કરીએ ભકત વત્શળ ભગવાનજી.

ગજલ.

શાચી ભગ્તી શત્યને વશ થઇ રહાં હરી,
હીરણા કશપ મારી રક્ષા પ્રેળાદની કરી,
ભગ્ત વીભીક્ષણ રાવણુ મારી કીધો લંકેસ્વરી;
શતી દ્રૌપદીની રક્ષા કરી ગયા પાંડવ પાંચ તરી.

લાવણી.

દ્યા ધરમ શતશંગતને આધારે,
શતગુરૂ વચન શુણે જ્ઞાન મલે અપારે;
શ્રી કૃષ્ણ લીલા સુણે ગાય નરને નારે,
બલી પાપ પ્રલ્લે થાય જાય મોક્ષને દુવારે,
હરકીશનદાશે ઉમંગ ધરીને શ્રમ લઇને છંદ કીધો તઇયાર. રાણી ૭

રૂક્ષ્મણી હરણ. છંદ ૧૯.

પરીબ્રહ્મ શ્રી કૃષ્ણ સ્વરૂપે અવતરીયા ધરી સ્યામ વરન,
આદી માયા રૂક્ષ્મણી અવતરીયા ભીમક ઘેર નગરી કૌડંન;
ભીમક રાયને પુત્ર પાંચ છે પુત્રી એક રૂક્ષ્મણી નામ,
મુળ માયા ઇચ્છા શકતી રચી રચના એણે દામો દામ;
શચ્ચીદાનંદ નારાયણુ આપે પરાત્પર કરે દેવના કામ,
મથુરામાં અવતાર લઇ કરી લીલા જઇને ગોકુલ ગામ;

રેક્તો

કંશ આદી દઇત્યોના લીધા ઘણા પ્રાણે,
કાળી દ્રહકી કાહાડો દાવાનળ કીધુ પાને;
ધરી ગીરી ઇંદ્રનુ ઉતારયુ અભીમાને,
ભુલ્યા વીરંચી હરયા વાછરૂ નવાં નીપજાવ્યા જુગજીવન, આદી. ૧
ભીમકરાયે કર્યો મનસુબો કન્યાવરવા જોગ થઇ,
આવ્યો બ્રાહ્મણ એક પ્રદેશી બોહયો રાય શું આશીશ દઇ;
ઘણા દેશમા ફરી વળ્યો છઉ કનકપુરી શમ કોઇ નહીં,
વશુદેવ દેવકી નંદન બીરાજે દ્વારકા નગરી ને મહી;

રેક્તો.

દેવ રૂશી મુની ધરે હેતુ ધ્યાને,
આદય અવીનાશી આપે ભગવાને;
હેનો મહીમા બ્રહ્મા સેશ શીવજી જાને,
હેવા અખંડાનંદ પ્રભુને આપી કન્યાને પાવો પ્રશન. આદી. ૨
સુણી વચન રૂશીના ભીમકે પુત્રી આપવાનો કરયો ઠરાવ,
રૂક્ષ્મણી મનથી વરી ચુકયા છે શ્યામસુંદર વર નટવર નાવ;
રૂખમઇયો જે મોટો પુત્ર કૃષ્ણ શાથે તેહેને વેરભાવ,
જાદવ કુલમાં કન્યા ન આપું હંકારમાં થઇ રહો ગરકાવ;

રેક્તો.

કુળ હીણ જાદવ નથી રાજનો અધીકારે,
બોહયો મદોનમત થઇ નહી જેહેને વીચારે;
કરયો વીવા શીશુપાલ શાથ ન લાગી વારે,
ખબર થઇ છે રૂક્ષ્મણીને કંપી કાયા ઘણું કરે રૂદન; આદી. ૩

શાંત થઇને રૂક્ષ્મણીયે નાથ બોલાવવાનો કરયો ઉપાયે,
તેડયો વીપ્ર એક શુદેવ નામે પત્ર લખીને આપ્યો તાહે;
જાઓ દુવારકા જલદી ભટજી આપજો જ્યાં ત્રીભોવન રાયે,
પત્ર લઇને શુદેવ ચાલ્યો આવ્યો દુવારકા નગરી માહે.

રેકતો.

આપ્યો પત્ર ખુશી થયા હરી વાંચી,
આવો વેહેલા રહો દીન એક કહુ સાચી;
તમ શેવા કરવા શદા મન રહુ રાચી,
જો નહી આવો પ્રાણ પીયારા તજુ દેહ કહુ સત્ય વચન; આદી. ૪

શુદેવ બ્રાહ્મણ શાથે લઇને ખેડયો રથ ન લાગી વાર,
કૌડનપુરના ઉપવનમાં જઇ કીધો ઉતારો જુગદાધાર,
શુદેવ કહે બાઇ આપો વધામણી તેડી લાવ્યો તુજ ભરથાર,
હળધર આદે જાદવ શેન્યા નીકળીયા બાંધી હથીયાર;

રેકતો.

હવે ચેદય દેશનો રાજા છે દમઘોશ,
પુત્ર શીશુપાળ પરણે ઘણી મન હોંશ;
રચ્યો મંડપ ચડાવી જાન વાજાની ઘોશ,
કૌડનપુરમા લઇ આવ્યો વર શીશુપાળ પોતાનો તંન. આદી. ૫
કૌડનપુરમા રચ્યો મંડપ કરયો સ્વયંવર ભભકાદાર,
પ્રીતે પીઠી કન્યાને ચડાવે ધોળ મંગળ ગાય ગીત અપાર;
રૂખમઇયે આપ્યો જાની વાશો થાય ભોજન ત્યા હારો હાર,
આગળ આગળ સૌ કરે રૂખ્મઇયો ભીમક રાયનુ ન ચાલે લગાર.

રેક્તો.

અંબા પુજ્યાની રીત લગનની પેહેલા.
અક્ષત કંકુ પુષ્પ આદે થાલમાં મેહેલા,
ચાલ્યા રૂક્ષ્મણી પુજા કરવા વેહેલા વેહેલા,
કરી ભાવશું પુજા અંબાની પાયે લાગ્યા ઘણુ કરી સ્તવન આદી. ૬
જરાશંન શાલવ વીદુરથ પુંડરીક દંતવક્ર ધરે શોક હંકાર,
શીશુપાલના પક્ષપાતી આવેલા જાનમા કરે વીચાર;
કૃષ્ણ કપટી છે હેતું જાણી કરો રક્ષા થઈ શઉ તઇયાર,
કન્યા હરણ ન થાય કદાપી આવે કૃષ્ણ તો મારવો માર;

રેક્તો.

રૂખમઇએ મેહેલી શેન્યા ઘણી બળવાને,
મેહેલી ફરતી ચોકી કહે રેહેજો શાવધાને;
આવે કૃષ્ણ આદ્દ તો મારજો માર આ સ્થાને,
આપ્યો હુકમ રૂખમઇએ શેન્યને મનમા થઇને રહ્યો છે મગન આ. ૭
કરી પુંજા અંબાની પ્રીતે ઘેર આવે છે રૂક્ષમણી,
ઉરવંશીથી અધીક રૂપ છે શેન્યા જોઇ રહી છે તેભણી;
શેન્યા પાછળથી હાથ લંબાવી કન્યા લીધી ત્રીભોવન ધણી,
રથમા બેશાડી લાવ્યા ઉપવન રાખી ટેક એ કન્યાતણી.

રેક્તો.

થયું હરણ કન્યાનુ જોધ્ધા કરે પોકારે,
ધાયા શીશુપાલના પક્ષપાતી અપારે;
મારી જાદવ લાવો કન્યા ન લાગે વારે,
ચડયુ કટક દળ શીશુપાલનું જાદવ શેન્યનું કરવા પતંન આદી. ૮

જાદવ શેન્યા શીશુપાલ શેન્યા શામશામી કરી રહા હલકાર,
અસ્ત્ર શસ્ત્ર છુટે એક એકપર વીજળી શમ મારે ચલકાર;
માર ખાઇ હટી જાદવ શેન્યા શીશુપાલ શેન્યાનો વર્‍યો જલકાર
પકડો બાંધો જાસો મારો શીશુપાલ કરી રહો લલકાર,

રેક્તો.

કહે રૂક્ષમણી હો નાથ હાવે શું થાશે,
બળીયા શીશુપાળ તમથી કેમ જીતાશે;
કરે રૂદન બહુ પોહોતી નહી મુજ આશે,
સુણી વચન બોલ્યા શ્રી કૃષ્ણજી શાંત રાખો તમારૂ મન આદી. ૯
જાદવ શેન્યા લઇ ચડીયા હલધર માર માર કરી રહ્યા ચોદીશ,
બાણ ગેડીને ગુપતી મારે કઇકના ખડગથી છેદ્યા શીશ;
કઇક હલ મુશલથી મુવા છે શારથી મારથી પાડે બહુ ચીશ,
શેન્યા નાઠું એમ શીશુપાલનું મારયા હળધરે કરી બહુ રીશ;

રેક્તો.

કહે જરાશન હવે આપણે નહી શરમાવુ,
હું એથી હારગો શતરવાર નહી લજાવુ;
હાલ કાળ હેવો છે નહી શામા આપણે થાવું,
શેશ રહેલું શેન્યા લઇને ગયા પાછા સઘળા રાજન;
આદી. ૧૦
જાણી વાતને રૂખમઇએ હારગો શીશુપાલ ગયો દેશ,
ક્ષોણી• શેન્યા લઇ લડવા શામો થયો તઇઆર બહુ આણી દવેશ;
શુરવીરનીજ શમુદાય શું રૂખમઇઓ બોલ્યો કરી ટેશ,
જીતી જાદવ ભગની ન લાવું તો નગ્ર માહી ન કરૂં પ્રવેશ.

રેકતો.

ક્રશ્ન છે કુલ હીણુ ગણે કોણુ પાત્ર,
હંમ બળીઆની સામું એ કોણુ માત્ર;
હરીભગની મારી હું ભાગીશ હેના ગાત્ર,
નારાયણુની નીંદા કરતો હંકાર ધરતો પોતાને મન. આદી. ૧૧
રથમાં બેશી આવ્યો રૂખમઇયો હાથ લીધા ધનુષને બાણુ,
મેલ્યા બાણુ તે ભાગ્યા હરીયે તેનું રથ સહીત કર્યું ભંગાણુ;
બીજા રથમાં બેશી મેલ્યા બાણુ તે પણુ છેદયા પુરૂષ પુરાણુ,
ત્રીજા રથે બેશી શક્તી મેલી તે રથ શકતી શહીત વાળ્યો ત્રાણુ;

રેકતો.

થઇ પાળો ખડગ લઇને હરી સામું ધાયો,
ખડગ કરયું ચુર રૂખમઇઆને શાયો;
છેદું રૂખમઇયાનું શીશ ક્રોધ ઘણો આયો,
જોઇ રૂક્ષમણી થરથર ધ્રુજે મારા ભાઇનું થાશે મરણુ. આદી. ૧૨

નીજ બાંધવનો થશે વધ જાણી બોલી બાળા રાખી ભય,
પુરૂષોતમને પાયે પડી કહે સ્વામી તમે છો કરૂણામય;
જગતપતી યોગેશ્વર ઇશ્વર રણુમાં તમને મળીયો જય,
વગર વીચારે લડે તમ સામું તેનો થાય તમ હસ્તે લય;

રેકતો.

ઘણા કર્યા રૂક્ષમણીએ કાલાવાલા,
તમ સાથ લડીને વેર કર્યા એણે ઠાલા;

હું માંગું વર ઉગારો દેવ દયાળા,
રૂખમઇયાને પટકુલે બાંધી રથ સાથે કીધો બંધન. આદી. ૧૩
વીરૂપ કીધો વીરને ખડગેથી અરધ શીરને મુછ દાઢી,
ખડગે મુંદન કીધું શાલકનું સેન્યા એની નાંખી વાઢી;
બીહામણું વીરૂપ જોઇ હશીયા; કરે હલધર મીઠી ટાઢી,
ભાઇ વપન કરયું શાલકનું ખોટું સગાઇ થઇ છે હાવે ગાઢી;

રેકતો.

કહે બલરામ શુણો સાધવી પ્રતીબોધ,
થયો વીરૂપ એ અમપર નહી કરવો ક્રોધ;
એણે કર્યો પ્રપંચ વકારી લાવ્યો સૌ જોધ,
અનેક પ્રકારનું ગ્નાન શાંભળી રૂક્ષ્મણીનું થયું શાંત વદંન. આદી. ૧૪
વીરૂપ બીહામણો રૂખમઇયો નીસ્તેજ થયો કરે ખેદ અતી,
અધો વદનમન લજ્યા પામ્યો અરે દૈવ થઇ કેવી ગતી;
જીત્યા વના ન જાઉં નગ્રમાં જ્યારે ફરે કરમની રતી,
વનમાં જઇને નગ્ર વસાવ્યું ભોજ કટક નગરી શોભતી;

રેકતો.

ત્યાં રૂખમઇયો રાજ કરે છે પ્રીતે,
જે અધર્મી હોય તેને બહુ બીતે;
સત સાચવજો સદગ્રહસ્થો શારી રીતે,
પ્રભુપદ પંકજ પ્રેમ ધરીને હરનીશ તમે કરજો ભજન. આદી. ૧૫
જાદવ સેન્યા શહીત ઉપડી આવ્યા શોરઠી સોમનાથ જે મોટું ધામ,
તેની પાસે ગામ એક છે મુલ માધવી ત્યાં કર્યો મુકામ;
તેનું છે ઓધાણ અદયાપી ત્યાં જઇ ઉતર્યા સુંદર સ્યામ,
ભીમક પ્રોહીત પુત્રો આદે આવ્યા તેડી જ્યાં છે બળરામ;

રેકતો

ભીમક કહે તમે માહારે નગ્ર પધારો,
કન્યા પરણાવી સફળ કરૂં જનમારો;
કહે હરી પરણાવો આ કામ છે સારો,
ભીમકરાયે કબુલ કરીને શુભ મુરત જોઇ લીધા લગન. આદી. ૧૬

દારૂક સારથી જઇ દુવારકા પુત્રો સ્ત્રીયોને તેડી લાવ્યા,
મુની મંડળ સગા સબંધી સાથ સરવે જલદી આવ્યા;
રચ્યો મંડપ શુસોભીત દીસે ભોજન થાય ત્યાં મન ભાવ્યા,
વેદ શાસ્ત્રની વીધી પ્રમાણે વર કન્યાને પરણાવ્યા;

રેકતો

અરશપરશ સ્ત્રીયો શઉ ગાએ ગીતે,
ભીમક રાયે પેરામણી આદે કરી રીતે;
મળી ભેટી શૌઉ વદાય થયા બહુ પ્રીતે,
ભીમક આવ્યો કૌંડનપુરમા ગયા દુવારકા મધુશુદન આદી. ૧૭

રાય ઉગ્રશેન વશુદેવ દેવકી શગા સંબંધી શઉ મલીયા
પોણ રાખ્યુ રૂક્મણીનુ શીશુપાળ પાછા વલીયા,
નીજ જનની રક્ષા કીધી શત્રુના હઇડા દળીયા;
ભક્ત વત્શલ દેવ દેવાધી ગુણ નહી જાય કળીયા,

નીત નીત ગુણ ગાય હરકીશનદાશે,
રાખો સેવક ઉપર મેહેર તમે અવીનાશે;
હોય ગુન્હા તે કરજો માફ માગુ તમ પાશે,
શાગર નીર શમ કૃષ્ણ ચરીત્ર શંક્ષેપમા કીધુ વરણન આદી. ૧૮

સુદામા ચરીત્ર છંદ ૨૦

વીપ્ર સુદામો પરમ પુજ્ય પાવંનરે આ વીપ્ર મીત્ર એ હરીનો દેહ
દુરબળ નીરધન,
વેદ વીત જ્ઞાની તપસી નહી હંકારીરે આ ભગતી વીશય વઇરાગ;
રહો ઉર ધારી
એણે માડયો છે ગ્રસ્તાશ્રમ પ્રતીવૃતા નારી થઇ પ્રજા નાના છે
બાલ આવી નાચારી,
કરગરી સ્ત્રી કહે સુણો સ્વામી વૃતાંતરે અન વસ્ત્ર વના કરે બાળ
ઘણું કલપાંત,
અંગે શુકાયા દાઝે તંન થશે કેમ શાંતરે જઇ મલો મીત્રને કહુ
સ્વામી શંધાત,
છે દાતાર દેવાધી દેવ દેવકી નંદનરે એ મીત્ર. ૨
દીન થઇ કહે શુ દામો હુ જાઉ દુવારકા ધામરે કેમ જાચુ કૃષ્ણને
નહી પોંચે માહારી હામ,
જઇએ રાજદુવારતો મુકે ભેટ થાય કામરે દલીદ્રીના ઘરમા નમળે
પુટી બદામ;
કરે ખેદ અતી દુખે થયું કલેજુ રૂધંનરે એ મીત્ર. ૩
લાવી અસ્ત્રી માંગીને તાંદુલ મુસ્ટીચારરે આપ્યા સ્વામીને હાથ ન
લાગીવાર,
લઇને આવ્યા દુવારકા બેઠા જ્યાં દેવ મોરારરે. પાશે લક્ષ્મી આદે
સ્ત્રીયો બેઠી છે અપાર
મલ્યા ભેટયા આવ્યા હર્શનાં આશુ લોચનરે. એ મીત્ર. ૪
પછી કરગ્રહીને શુખ શેજ્યાપર પધરાવ્યારે પાય પખાલી હરીના
નીર શીશે ચડાવ્યા.

અગર ચંદન કુંમકુંમ અંગલેપન શોહાવ્યારે ધુપ દીપ કીધું પુજન
ઘણું મન ભાવ્યાં;
વીધી વીધી શુંદામાને કરાવ્યા ભોજનરે. એ મીત્ર. ૫
તાંદુલ અરપ્યાને કર્યા છે ગઉદાનરે પછી શુખ શેજ્યા બેશાડયા
શ્રી ભગવાન,
હવે પુછે કુશળતા વીપ્રને થઇ શાવધાનરે કોહો મીત્ર શુખે આવ્યા
તમે આસ્થાને;
હું થયો કૃતાર્થ કરી તમારૂં દર્શનરે. એ મીત્ર હરી. ૬
જોઇ પ્રેમ હરીનો સ્ત્રીઓ સૌ વીસ્મે થાયરે ચૌદ ભુવનના નાથ
લાગે આને પાયે,
ખંડ વસ્ત્ર જીરણુ શંગ છીદ્રવાળા દેખાયરે મલીન અંગ છે દુરબળને
કેમ ચહાય;
અંગે વલી કરચલી હાડ કાસ્ટ દીપનરે. એ મીત્ર. ૭
હેવા વીપ્ર પુંજ્યા દેઇ માન બ્રમન્ય ભલા દેવરે વળી પટરાણી ગ્રહી
ચમર કરે બહુ શેવ
કોવીંજન કરે પ્રભુ ચાંપે પાય એ કેવી ટેવરે દલીદ્ર દુરબળ નીંદક
દેખી હશે તેવ
હાવા અબદુત પુજી થયા રમાપતી પરશનરે. એ મીત્ર. ૮
બાઇ શું શુકીત એ વીપ્રે કરેલું હોશેરે હેનું પાદોદક જળ શીશે
ચડાવ્યું હરી હોશે,
એના હાડચાંમનો જોયો નહી કાંઇ દોશરે આવો લજીત ભીક્ષુક
પ્રેમ કરી હરી પોશે;
મુખ મરડી વાતો કરે સ્ત્રીયો અન્યો અન્યરે. એ મીત્ર. ૯

તજી પલંગ પ્રેમદા ભુજ ભરી ભેટયા અંગરે કરતા પુરાતન કથા
મીત્રની શંગ,
આપી દક્ષણા ગુરૂને વળીયા આપણે ઉમંગરે પરણ્યા કે કુંવારા
દીશો છો મન ભંગ;
નથી ધન કામના અભીલાખ એ ભ્રાંતુજનરે એ મીત્ર ૧૦
આશાકતી વરજીત કેટલાક કરે ગ્રહ કાજરે નીરમળ મન વાસના રહીત
હોય મુની રાજ,
આચરે કર્મ વીત્રેક જથા શુણો આજરે, હુ પાણુ એ ધર્મ શુણો બ્રહ્મ રાજ
વીધાભ્યાસ આપણે કર્યો ગુરૂને ભોવનરે. એ મીત્ર. ૧૧
જે ગુરૂ જ્ઞાન ગ્રહે તરશેતે ભવપારરે, જાણે સર્વત્ર આતમાદ્વૈત્વ
ભાવ ન લગાર
પ્રથમ ગુરૂ માત પીતા આપ્યો અવતારરે, બીજો ગુરૂ જે શિખવે
વીદયા લોચન અપાર;
ગુરૂ જ્ઞાન દાતા જે નીશ્ચે જાણો મુને મનરે. એ મીત્ર. ૧૨
વરણ ચારમાં ચતુરાશ્રમમાં રેહેતોરે, તે મહા મુની ઉતમ જ્ઞાન
ઘણું તે ગ્રહેતો;
જેને ઉપજે એવી મત પંડીત જાણો તેતોરે, ગુરૂ જ્ઞાન રૂદે રહે
તરે ભવ સાગર તેતો;
ગુરૂ જ્ઞાન વધુચાર આશ્રમથી મુનીજનરે. એ મીત્ર. ૧૩
હું એક આત્મા સૌમાં તમે મુને જાણોરે, પણ હાર હૈયાનો ગુરૂ
ભક્ત પ્રમાણો;
શ્વર એકે ભણતા ગુરૂ મંદીર યાદ તમે આણોરે, ગુરૂ પત્ની બોલી
એક દીન કરી વખાણો;
જાઓ શિષ્ય બને તમે કાષ્ટ લેવાને વનરે. એ મીત્ર. ૧૪

ત્યાં ભુલા પડયા વન માંહે અકાળ વૃષ્ટિ થઇ છેરે, વાયો વાયુ લાગ્યો
ભય વીજળી ચમકી રહી છે;
થયો સુર્ય અસ્તનથી ધાર નીશા આવી ગઇછેરે, ઝાલ્યા હાથ કંપી
છે કાયા વેદના શહી છે;
નવ સુઝે વાટ ભમ્યા રાત ગાજે ઘણું ઘનરે. એ મીત્ર ૧૫

થયો ઉદય રવી ગુરૂએ લીધી સંભાળરે, ક્યાં ભુલા પડયા મારા
શિષ્ય એ નાના બાળ;
જીવ શાટે કર્યા ગુરૂ કામ તમે આકાળરે, શિષ્ય દુખી જોઇ થયા
દુખી ગુરૂ દયાળ;
ગુરૂ દક્ષણાથી જાદે દેહ કરી અર્પણરે. એ મીત્ર. ૧૬

અહો બાળક તમો બન્યો જાણ્યામે શ્રધાવાનરે, થયો પ્રશન્ન તમપર
થાજો તમારૂં કલ્યાણ;
મનના મનોરથ થાજો શફળ સત્ય કહું વાણરે, થાજો જય તમારો
દીધી આશીષ થઇ તુષ્ટમાન;
મુજ વીદ્યાએ થાજો જગમાં કીરતીવંનરે. એ મીત્ર. ૧૭

દઇ આશીષ ગુરૂ મંદીર તેડીને લાવ્યા કહે સુદામો ગુરૂ વેદ આદે
શીખાવ્યા
આમ સાથે દેવાધીદેવ સાથ ભણાવ્યારે; ગુરૂ કરે અનુગ્રહ સકળ
કાજ રહે ફાવ્યા;
દેપહાશી લોક જાણે જાણે એ વીટંબણરે. એ મીત્ર ૧૮

કૃષ્ણને જાણ્યું શુદામા આવ્યાનું કારણરે, લાવ્યા તાંદુલ કરવા ભેટ
હદયે ધરી ધારણ;
લજ્યા પામે છે મનમાં મીત્ર શરમનો મારણરે, હશી બોલ્યા હરજી

વીપ્ર છો જગતનું તારણ.
લાવ્યા ભેટ આપો મીત્ર પ્રેમે કરૂં હું પ્રશનરે. એ મીત્ર. ૧૯
આપે શુક્ષમ ભક્ત મુજ માનું હું કરી મોટુંરે પુસ્પ પત્ર ફળ
ધરે મુજ આગળ છોટું,
મોહોટું આપે અભક્ત તેને હું માનું ખોટુંરે અર્પે વીન હંકારે
આરોગુ પ્રેમ શોતુ;
હેતુ મીત્રની આગે કર્યું હરીયે વરણુનરે એ મીત્ર. ૨૦
સુણી પામ્યો લજ્યા વીપ્ર નીહાલે નીચું મુખરે રહ્યા તાંદુલ ચાંપી,
બગલમાં અંતર બહુ દુખ
અંતરજામી સર્વાત્મા કરવા વીપ્રને સુખરે ખેંચી લીધા તાંદુલ
જે હતાં મીત્રની કુખ;
આવ્યા અસ્ત્રીનો પેરયો યાચવાને એ ધનરે; એ મીત્ર. ૨૧
ન મળે કરે કસ્ટ આપું હેવી શંપતીરે થાય સુખ અત્યંત ભોગવે
ઘણું દંપતી
છોડી તાંદુળ ગાંઠડી છીદ્ર વસ્ત્રે દીપતીરે છે પાસ રૂક્ષમણી,
શકતી ઘણું ઓપતી;
એક મુસ્ટી ભરીને આરોગ્યા જુગજીવનરે એ મીત્ર. ૨૨
બીજી મુસ્ટી ભરી પ્રભુ આરોગવાને કાજરે ઝાલ્યો હાથ રૂક્ષમણી
ઘેલા થયા તમ આજ,
આપી વીશ્વની શંમ્રુધી બાકી નહી માહારાજરે એક હું રહી
બાકી આપશો તો જાશે લાજ,
ક્ષમા કરોને મુજપર વીશ્વના વંદનરે એ મીત્ર ૨૩
એક મુસ્ટી તાંદુલમા વીશ્વનો વઇભવ આપ્યોરે નીજ મીત્ર
જાણી પ્રભુ પોતાનો કરી થાપ્યો;

એ દલીદ્રી દુરબળ નીદીકને ન ઉથાપ્યોરે એવા ભીક્ષુક
મીત્રને રૂદીયા શું તમે ચાંપ્યો,
સુણી વાણી શકતીની થયા રાજી મધુસુદનરે એ મીત્ર. ૨૪

રહી ત્રણ રજની શુદામો પામ્યો આરામરે ભોજન આશ્રન શયન
અરચંન કરે શ્યામ,
દીન ચોથે પ્રાતકાળે ચાલ્યા બ્રહ્મનરે એ મીત્ર. ૨૫

વળ્યા પાછા વળાવી નહી કાંઇ આપ્યું દીનાનાથરે લાજ પામી,
માગ્યુ નહી કરે વીચાર દીલ શાથ
હેનુ નામ બ્રહ્માંદેવ સ્વાગત કરી નીજ હાથેરે હું રંક દલીદ્રીએ
માન્ય આગળ કીચીત અનાથ
એ લક્ષ્મીપતી સૌ શમૃધી એના આશંનરે એ મીત્ર. ૨૬

જેને વૃક્ષસ્થલ રમા ભેટયા છે ભુજ ભરીરે પર અંક પ્રીયાનો
બેશાડયા આદર કરી,
હોય શહોદર એમ મારી સ્વાગત કીધી હરીરે પટરાણી
રૂક્મણી વીંજન કીધુ કર ધરી,
મુજ ચરણ શેવા નીજ હસ્તે કીધું પક્ષાલનરે; એ મીત્ર. ૨૭

શેવે ચરણ વીધી આદે શુર શોડ શેશ શંકરરે જે દેવના
દેવને મુને પુજ્યા દીલભર,
કરૂણા સીંધુ ભગતવત્શળ વીશ્વંભરરે એથી મળે ભોગ ત્રી લોકના
ભોગ શત્વર;
મુકતી શદા અનુકુળ રહી છે હરી ચરણરે એ મીત્ર. ૨૮

શું શુકીને શેવા મુજ હરી કીધીરે હું ફર્યો પાછો પણ શંપત્તી
કાંઇ નહી દીધી

નહી આપ્યું તે કર્યું ઠીક એ દયા નીધીરે થાય મદ લક્ષ્મીથી
વાત વીચારી લીધી;
ચહડે મદથી નહી થાય હરી સ્મર્ણરે. એ મીત્ર. ૨૯
થયો નીષ્ફળ લાગે આવ્યો સુદામો ઘેરરે ઘર જુવે પોતાનુ
ઝળકે સુર્યની પેર,
માહારી કયાં ગઇ ઝુંપડી ભુવન મોટુ આડેરરે રત્નમણીમય
શોભા રહુ ચોમેર;
બાગ બગીચા ભલા વનને ઉપવનરે. એ મીત્ર. ૩૦
ફુલ્યા ફુળ કમલના પક્ષી કરે કલોલરે હું ભુલો પડયો કરે નીજ
મંદીરની ખોલ,
દીઠા પતનીએ આવ્યો સ્વામી મારા કહ્યા બોલરે દીઠી શુદામે નારી
દીશે ઝાકમઝોળ;
થયા વીસ્મે શુદામો શતીયે કીધું પુજનરે. એ મીત્ર હરી. ૩૧
શતી કહે સ્વામી થયા પ્રશન દેવ મોરારીરે; દીધી શંપ-તી હરીયે
શાચી ભગતી તમારી
દાશ દાશી હજુરમાં રહે છે આગનાકારીરે ભુવનમા કનક મણી
મય રચના ભારી;
વશી ભંડારે લક્ષ્મી ભગતીના પ્રતાપ પુનરે. એ મીત્ર. ૩૨
દીઠી શુદામે નારી દીશે ઇદ્રાણી સ્વરૂપરે મેહેલ મંદરીમા જાણે
વસે સ્વર્ગનો ભુપ,
મલ્યા અન્યો અન્ય દુર થયું અંગ કદ્રુપરે થઇ કાંતી અલોકીક
વઇભવ હેવો કોઇ નૃપ;
નવરંગ મંડપ દીશે કરવા શયનરે. એ મીત્ર. ૩૩

જોઇ મંદીર માળીઆ વીચાર કરે છે વલી વલીરે; શે પુન્યે મળ્યુ
તે કારણ ન શકે કળી,
દૂર ભગ દલીદ્રી દુઃખ વેઠયું સૌ મલીરે; જપ તપે ન મલે તે
મલ્યુ દુઃખ ગયું ટલી;
કરી કૃષ્ણે કરણા નહી ભુલું એનુ ચીતવંનરે. એ મીત્ર ૩૪
નથી જાચ્યા મેં જાદવરાય કયું નથી દીનરે જાણી અંતરની વાત
મીત્ર ભાગ્ય હીન,
મુસ્તી તાંદુળે કરી પ્રીતી જેમ જલને મીનરે થોડું લઇને કરી છે
મેહેર એ ભગત આધીન;
મેઘ શરખો મીત્ર માહારો વરસ્યો મેઘ પરજનરે. એ મીત્ર. ૩૫
જન્મો જન્મ હરી ભગતી ભાવ મુને હજોરે હરીજનની શાથે હેત
અધાએ થજો,
પાલું ગ્રહઆશ્રમ વીન આશક્ત એ આપજોરે ગાંડો ઘેલો પણ
દાશ પોતાનો થાપજો;
નવ ચડે મદધનનો ચડશે તો લાગશે લંછનરે. એ મીત્ર. ૩૬
નીત્ય કરે શુદામો ભકતી એક ચીતથીરે, કરી મેહેર હરીયે સંતો-
ખ્યા મીત્ર વીતથી,
માને ભગતને ઘણું હરી સારી રીતથીરે, તજે પંચ વીશય જે દુર
રહે અનીતથી;
પામ્યો મોક્ષ શુદમો મીટયું આવાગવંનરે. એ મીત્ર. ૩૭
નહી જીતાય હરી થાકે ભવસાગરમાં ભટકારે, તે જીત્યા શુદામાં
ભક્તી કલેજે રહી ખટકી.

જીત્યા હરીશ્ચંદ્ર સ્ત્રી પુત્ર સત્યને રહ્યા લટકીરે. જીતી વ્રજ નારી
લોક લાજને પટકી;
હાર્યો ઈંદ્ર ધર્યો ગીરી ગોવરધનરે. એ મીત્ર. ૩૮
હાર્યા વીરંચી આપી વાછરૂ લાગ્યા પાયરે, હાર્યો નાગ કાલી ગયો
રમણીક દ્વીપ છે તાંહે,
હાર્યો દુસ્યાશન સતી ચીર ઉતારી સભા માંયરે, હાર્યો સીતાસ્વયંવરે
રાવણ ગયો લંકાએ;
પ્રાશી ભાજી વીદુરની હારયો દુરીયોધનરે. એ મીત્ર. ૩૯
નીજ હસ્ત બાળ્યો પુત્ર કુંતાનો કરણરે, મહીમા મોટો હરીનો
નીત કરજો સ્મરણ;
પામે પ્રભુ પદને મટે જનમ મરણરે, ચરીત્ર શુદામાનું ગાય રૂડી
ધરણ.
હરકીશનદાસે કીધું છંદનું બંધારણરે. એ મીત્ર ૪૦

ભાગ ૧લો પુરણ.

